

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

ОСНОВИ ФОТОМИСТЕЦТВА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Умань
ВПЦ «Візаві»
2017

**УДК 77.0(075.8)
О-75**

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету
мистецтв Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
(протокол №4 від 26 жовтня 2017 року)*

Рецензенти:

Музика О. Я. – кандидат пед. наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мужикова І. Н. – кандидат пед. наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

О-75 Основи фотомистецтва : навчально-методичний посібник / упорядник : Ю. В. Коваленко. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 105 с.

Зміст навчально-методичного посібника знайомить студентів з основними законами композиції, переліком прийомів і правил у фотографії, технічними засобами для фотозйомки, дає конкретні рекомендації та знайомить з специфікацією і секретами жанрової фотографії, аналізує типові помилки при фотографуванні.

Призначено для студентів, які навчаються за напрямком «образотворче мистецтво», викладачів, керівників фотостудій, учителів освітніх закладів.

©Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2017

Зміст

Передмова	5
Розділ 1. Загальні положення.....	7
1.1. Сюжет.....	7
1.2. Композиція.....	9
1.3. Техніка зйомки.....	20
1.3.1. Експозиція.....	21
1.3.2. Різкість.....	26
Розділ 2. Робота з фотоапаратом.....	31
2.1. Режими роботи камери.....	31
2.1.1. Автоматичний режим.....	31
2.1.2. Програмний режим.....	32
2.1.3. Режим пріоритету діафрагми.....	33
2.1.4. Режим пріоритету витримки.....	33
2.1.5. Ручний режим.....	33
2.1.6. Сюжетні програми (творчі режими).....	34
2.2. Фокусування.....	35
2.3. Експозиція.....	37
2.4. Чутливість.....	39
2.5. Спалах.....	41
2.6. Трансфокатор (зум).....	42
2.7. Серійна зйомка й автоспуск.....	44
2.8. Фотографування на смартфон.....	45
2.9. Цифрові фільтри.....	47
2.10. Формати зберігання фотографій.....	48
2.11. Перегляд фотографій.....	50
Розділ 3. Жанрові особливості.....	52
3.1. Натюрморт.....	52
3.2. Пейзаж.....	55
3.3. Архітектура.....	57
3.4. Портрет.....	60
3.5. Репортаж.....	62
3.6. Макрозйомка і зйомка дикої природи.....	63
3.7. «Селфі».....	64

Розділ 4. Обробка фотографій.....	66
4.1. Первинна обробка та корекція.....	66
4.2. Ретуш та редагування.....	67
4.3. Ефекти.....	68
Розділ 5. Часті помилки при зйомці.....	69
5.1. Вибір сюжету.....	69
5.2. Композиція.....	70
5.3. Експозиція.....	71
5.4. Різкість.....	72
5.5. Колір.....	73
Висновок.....	74
Список використаної літератури та інтернет – ресурсів.....	76
Список рекомендованої літератури.....	77
Додатки.....	83

Передмова

Дорогі читачі!

Усе, що ви прочитаєте в цьому посібнику, написане з єдиною метою: зробити процес навчання фотографії простим, а пошук довідкової інформації - швидким. Тут приведені короткі відомості з теорії й практики фотографування. Вони можуть служити довідником, але для повноцінного вивчення предмета самі по собі непридатні.

Сьогодні процес фотозйомки з погляду фотографа принципово нічим не відрізняється від того, котрий застосовувався більше століття назад. Однак сучасна техніка надає фотографу безліч можливостей, а зйомка в різних жанрах має свої тонкості. Перш, ніж ви навчитеся добре фотографувати, вам неминуче прийдеться зробити безліч помилок. Не бійтеся цього, адже саме осмислення помилок учить нас, як не повторювати в майбутньому неправильних дій.

Про все, що написано далі, вам розкажуть наші викладачі під час навчання. Однак буде краще, якщо ви при кожній можливості будете вивчати матеріал самостійно. Тоді ми заощадимо багато часу, і зможемо приділити більше уваги не поясненню елементарних речей, а питанням, які у вас з'являться після прочитання нашого короткого курсу з мистецтва фотографії.

Не думайте, що читання цього тексту, нехай навіть багаторазового, досить для того, щоб стати гарним фотографом. По-перше, тут описані тільки основи. По-друге, ніякий підручник не замінить практики. Ми запрошуємо всіх бажаючих практикуватися під нашим керівництвом. Наш курс розрахований на фотографів - початківців, тому багато концепцій

пояснені дуже спрощено. Проте, розділи курсу строго погоджені з фізичними й художніми основами фотографії, а дані в них, можна без побоювань застосовувати на практиці.

Який фотоапарат вам знадобиться? Коротка й неповна відповідь на це питання - найкраще для зйомки підходить цифрова дзеркальна (бездзеркальна) фотокамера з набором об'єтивів, або з одним об'єктивом, що перекриває великий діапазон фокусних відстаней (наприклад, 18 - 200 мм). Можливі й комбіновані варіанти. Чим більша кратність зумоб'єктива, тим вища оперативність зйомки, але гірша якість зображення.

Проте, для навчання по нашій програмі можна використовувати будь-яку цифрову камеру, навіть, перші кроки в фотографії можна зробити при допомозі смартфона чи планшета, за певних обставин, вони цілком придатні для освоєння початкових навичок в фотографуванні. Плівкові апарати ми залишимо поза увагою, оскільки вони не дозволяють негайно побачити результат зйомки, а саме на оперативних оцінках будуватися наш курс.

Розділ 1. Загальні положення

Що б ви не фотографували, існує набір універсальних правил, дотримання яких дозволяє стабільно одержувати гарні знімки. Навички гарного фотографа базуються на знанні цих правил, умінні застосовувати їх на практиці й свідомо порушувати.

Будь-яка фотографія тримається на трьох китах - сюжеті, композиції й техніці зйомки. Більшість сучасних фотоапаратів дозволяють автоматизувати останній пункт (а найпростіші камери й зовсім не залишають фотографові іншого вибору). Але бездумний (і бездушний) автомат далеко не завжди справляється з покладеною на нього роботою, а найважливіша складова гарного знімка цілком і повністю залежать тільки від фотографа.

1.1. Сюжет

В образотворчому мистецтві, до якого, без сумніву, відноситься й фотографія, сюжетом називається певна подія, ситуація, зображені у творі й часто позначувані в його назві. На відміну від теми (або жанру), *сюжет* являє собою конкретне, детальне, образно-оповідальне розкриття ідеї художнього твору.

Сюжет - це основа всього. Гарний сюжет здатний "витягнути" на собі навіть фотографію, що погана з інших точок зору. Однак такі випадки рідкісні, оскільки в наші дні непросто сфотографувати щось дійсно унікальне. Проте, банальний, а то й зовсім відсутній сюжет здатний безнадійно зіпсувати навіть бездоганний у всіх інших відносинах кадр.

Як зрозуміти, чи гарний ваш сюжет? Спробуйте, подумки дивлячись на ще не зроблений знімок, відповісти на звичайне у таких випадках питання: "Що хотів сказати автор?". Якщо ви думаєте, що відповідь може бути цікава не тільки вам, ви вже перебуваєте на половині шляху до успіху.

Гарний сюжет представляє глядачеві щось незвичне, (фото 1) таке, що змушує зупинитися й вдивитися в знімок, "ловить" погляд. Зрозуміло, цей критерій суб'єктивний. Тому заздалегідь будьте готові до того, що догодити всім відразу неможливо. У вашої творчості неминуче з'являться як шанувальники, так і недоброзичливці.

Це нормально, і не треба цього боятися. Потрібно лише розрізнати, коли люди висловлюють своє відношення до ваших фотографій, а коли - до вас особисто.

Щоб підвищити свої шанси на успіх, намагайтеся об'єднати в одній фотографії трохи унікальних речей, подій, явищ. Самими цікавими будуть, звичайно, парадоксальні знімки, що зображують те, що неможливо в житті (або, принаймні, здається неможливим).

Але кількість сюжетів, що зустрічаються в природі, обмежено. Ще скільки - те, що ми можемо створити штучно, але й тут рано або пізно наступить межа. Тому не слід гнатися за унікальними кадрами, відкидаючи все інше. Навпаки, чим більше ви будете знімати, тим швидше навчитесь робити це добре. А цікавий сюжет може бути отриманий і за допомогою самих повсякденних речей і явищ, якщо подивитися на них з незвичної точки зору. Все залежить лише від вашої фантазії.

Однак сюжет - це досить загадкова субстанція. Мабуть, не знайдеться в усьому світі двох людей, які

дадуть довільному сюжету зовсім однакові оцінки. Тому, сказавши кілька загальних слів, залишимо більш глибокий розбір цього питання мистецтвознавцям, і рушимо далі.

1.2. Композиція

Композицією у фотографії називається розташування об'єктів зйомки відносно один одного, а також щодо границь кадру. Композиція є основним виразним засобом фотографії.

Саме композиція в більшій мірі, чим всі інші складові, визначає ступінь розкриття сюжету знімка. Навіть нерізкий і неправильно експонований кадр може бути цікавим, але якщо він погано скомпонований, то навіть у випадку бездоганної технічної якості місце йому - у сміттєвому кошику.

Основа композиції більшості фотографій - тональна (фото 2) і лінійна (фото 3) перспектива. Відомо, що із двох однакових об'єктів розташований ближче до спостерігача на вигляд буде мати більший розмір. Лінії, паралельні напрямку погляду, здаються збіжними до віддаленої крапки. Властивості атмосфери такі, що віддалені предмети звичайно виглядають більш світлими, чим близькі. Із двох об'єктів, що перебувають поруч, той, що світліший, буде виглядати на фотографії меншим, і глядачеві буде здаватися, що він перебуває далі.

Центральне компонування, тобто таке, при якому основний об'єкт перебуває в центрі кадру, статичне. Воно підходить для того, щоб показати незмінність сцени в часі, а також солідність,

надійність зображеного предмета. Однак це й найбільш нудний варіант.

Багато фотографів - початківців припускаються непростенної помилки, поміщаючи динамічний сюжет у центр кадру.

Зазначену ситуацію, втім, легко виправити при обробці, просто відрізавши зайві частини кадру.

Щоб передати рух, варто змістити основний об'єкт зйомки до границі або в кут фотографії. Чим більше буде цей зсув, тим менш стійка вийде конструкція. «Заморожений» фотографією предмет візуально має тенденцію руху до центра кадру. Аналогічно, якщо головними об'єктами в кадрі є люди або тварини, потрібно стежити за тим, щоб їхній погляд не «управся» у рамку, якщо, звичайно, того не вимагає сюжет.

Таким чином, рамка фотографії має фундаментальне значення. Вона обмежує частину площини, що є зображенням сцени, і яку ми всупереч логіці сприймаємо як "реальність", тривимірний простір. Так влаштований наш мозок, і фотограф повинен це враховувати.

У більшості випадків буває корисно подумки розбити кадр на три рівні частини по вертикалі, і на три по горизонталі (фото 5). Границі між цими частинами можна вважати вдалимими напрямними для побудови композиції на їхній основі. Знайдіть ці уявлювані лінії на фото 2 і 3.

Розберемося з напрямками. З вертикальним зсувом все просто: рух нагору традиційно асоціюється з розвитком, а вниз - з деградацією. З горизонталлю все трохи складніше. Напевно більшість ваших знайомих скажуть, що рух зліва направо - це "уперед", а справа наліво - "назад". Складніше із двома кутами, що залишилися. Можна припустити,

що вліво нагору - це назад до успіху, а вправо вниз - уперед до фіналу, ці асоціації пов'язані з напрямком письма. Вони досить надійні, але не слід забувати, що в деяких регіонах Землі прийнято писати з права на ліво, а подекуди - і по вертикалі. У першому випадку асоціації поміняються місцями, а в другому, ймовірно, напрямок не буде мати такого явного значення.

Сполучення напрямків дають суму емоцій. Наприклад, рух вправо нагору, як правило, викликає світлі й радісні почуття, а вліво вниз - передає похмурий і подавлений настрій.

Зрозуміло, всі ці асоціації досить умовні. Якщо сцена, зображена на фотографії, має власне емоційне забарвлення, зазначені вище напрямки лише незначно змінюють її. Це можна використовувати для посилення враження, або, навпаки, для створення внутрішнього конфлікту. Прямі лінії, що є присутніми на фотографії, особливо складові паралельні групи (так званий просторовий ритм, фото 3), підсилюють ті напрямки, уздовж яких вони проходять.

10 правил композиції

Пам'ятайте, що композиція важлива, але й правила створюються для того, щоб їх порушувати. Головне - одержувати задоволення від процесу фотографії й знімати у своєму, власному стилі.

1. Контраст

Як привернути увагу глядача до вашої фотографії?

У кадрі повинен бути контраст:

- a) більш світлий предмет знімають на темному тлі, а темний на світлому;
- b) не фотографувати людей на жовтому або коричневому тлі, колір фото буде неприродним;
- c) не фотографувати людей на строкатому тлі, таке тло відволікає увага глядача від моделі.

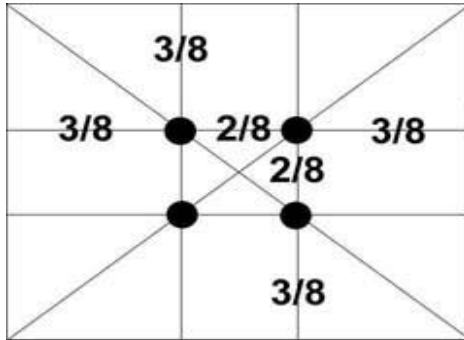
2. Розміщення

Важливі елементи сюжету не повинні бути хаотично розміщені. Краще, щоб вони утворювали прості геометричні фігури.

3. Золота пропорція

Золота пропорція була відома ще в древньому Єгипті, її властивості вивчали Евклід і Леонардо да Вінчі. Найпростіший опис золотої пропорції: краща точка для розташування об'єкта зйомки - приблизно $1/3$ від горизонтальної або вертикальної границі кадру.

Розташування важливих об'єктів у цих зорових точках виглядає природно й притягає увага глядача.

4. Рівновага

Об'єкти, розташовані в різних частинах кадру, повинні відповідати один одному по обсязі, розміру й тону. У випадку, якщо зображення асиметричне

по масі, рівновага досягається за рахунок протизваги великих і дрібних об'єктів.

5. Діагоналі

Один з найефективніших композиційних прийомів - це діагональна композиція.

Суть її дуже проста: основні об'єкти кадру ми розташовуємо по діагоналі кадру. Наприклад, від верхнього лівого кута кадру до правого нижнього. Цей прийом гарний тим, що така композиція безупинно веде погляд глядача через всю фотографію.

Динаміка допомагає нам організувати композицію, вона використовує вертикальні, горизонтальні й діагональні лінії для створення ритму і єдності зображення. Будь то картина, фотографія або скульптура, динаміка працює для всього.

6. Формат

Якщо в кадрі переважають вертикальні об'єкти - знімайте вертикальні кадри. Якщо фотографуєте пейзаж, де домінують горизонтальні лінії - знімайте горизонтальні кадри.

7. Точка зйомки

Вибір точки зйомки прямим чином впливає на емоційне сприйняття знімка. Запам'ятаємо кілька простих правил:

- a) для портрета краща точка на рівні очей;
- b) для портрета в повний ріст - на рівні поясу;
- c) намагайтеся компоувати кадр так, щоб лінія обр'ю не розділяла фотографію навпіл, інакше глядачеві буде складно сфокусувати увагу на об'єктах у кадрі;
- d) тримайте камеру на рівні об'єкта зйомки, інакше ви ризикуєте одержати перевернуті пропорції.

Об'єкт, знятий зверху, здається меншим, ніж є насправді: так, знімаючи людину з верхньої точки, на фотографії ви одержите людину маленького зросту.

Фотографуючи дітей або тварин, опустіться до рівня їхніх очей.

8. Напрямок

Наш мозок звик читати з ліва на право, так само ми оцінюємо й знімок. Тому значеннєвий центр краще розташовувати в правій частині кадру. У такий спосіб погляд і об'єкт зйомки як би рухаються назустріч один одному. При побудові композиції завжди враховуйте цей момент.

9. Колірна пляма

Якщо в одній частині кадру присутній пляма кольору, то в іншій повинне бути щось, що приверне увагу глядача. Це може бути іншою колірною плямою або, наприклад, дією в кадрі.

10. Рух у кадрі

Знімаючи об'єкт, що рухається (автомобіль, велосипедист), завжди залишайте вільний простір попереду об'єкта. Простіше говорячи, розташуйте об'єкт так, начебто він тільки "увійшов" у кадр, а не "виходить" з нього.

Про композицію можна розповісти дуже багато, однак для початку занять фотографією написаного вище цілком достатньо. Не забувайте, крім того, що закони композиції мають психологічну природу, і дотепер не дуже добре вивчені. Основні правила працюють майже завжди, але більш тонкі ефекти можуть проявлятися зовсім непередбачено.

1.3. Техніка зйомки

Нарешті, ми дісталися до розділу, який легше всього формалізувати і який найкраще вивчений, але з якоїсь причини часто викликає більші труднощі в фотографів - початківців.

Мова буде йти про принципи формування й фіксації фотографічного зображення. По великому рахунку, для одержання технічно якісного знімка потрібно зробити всього дві речі: правильно спроектувати зображення сцени на світлочутливу поверхню (фотоплівку або сенсор цифрового апарата) і перевести отриману світлотіньову картину у

формат, придатний для зберігання й наступної обробки.

1.3.1. Експозиція

Експозиція зображення - це міра кількості світла, що потрапило на світлочутливий матеріал (плівку або матрицю) за час витримки (той час, поки був відкритий затвор фотоапарата).

Абсолютні величини виміру експозиції незручні на практиці, тому у фотографії й суміжних областях (наприклад, у поліграфії) використовуються відносні одиниці. Вони дозволяють порівнювати експозиції, отримані різними ділянками одного зображення, або порівнювати експозицію де-якого фрагмента кадру з еталонної.

У фотографії прийнято використовувати двійні значення експозиції. На листі вони позначаються "EV" (від англійського exposure value, буквально - значення експозиції), а в усному мовленні звичайно називаються "кроками". Якщо відомо, що деякий фрагмент зображення одержав експозицію +1 EV щодо іншого, це означає, що на цей фрагмент потрапило вдвічі більше світла. Відповідно, різниця в 2 кроки означає, що кількість світла бути вчетверо більше, в 3 кроки - в 8 разів, і так далі. Негативні значення вказують на зменшення кількості світла в тому ж масштабі. Один крок - це досить велике значення, тому часто оперують дробовими значеннями, традиційно кратними 1/2 або 1/3 EV, а в деяких випадках - і безперервною шкалою.

Щоб ці відносні шкали збігалися на всіх фотоапаратах, був встановлений еталон, так званий «середньо-сірий тон». Для його одержання

необхідно сфотографувати об'єкт нейтрального (тобто сірого) кольору, що відбиває 18 % падаючого на нього світла, таким чином, щоб яскравість його зображення візуально перебувала посередині між чорним і білим. Експозицію такого фрагмента зображення прийнято вважати початком відліку й позначати "0 EV". Інші об'єкти сцени, сфотографовані при такому значенні експозиції, будуть сприйматися на зображенні так само, як вони виглядали при безпосереднім розгляданні сцени.

Все це здається трохи заплутаним, однак цю інформацію досить просто запам'ятати; вона потрібна в основному для розуміння принципів експозиції, а на практиці застосовується досить рідко.

Дотепер ми говорили про експозицію, отриману з фрагменту зображення. Однак у більшості випадків яскравості різних частин сцени значно відрізняються. Тому на практиці має сенс говорити про експозицію кадру.

Існує кілька методів виміру експозиції складного зображення. У найпростішому випадку використовується інтегральний, або середньозважений, замір. Весь кадр розбивається на малі фрагменти. Обмірювані для кожного з них експозиції складаються, і результат ділиться на кількість цих фрагментів. Цей метод підбирає середню яскравість сцени (або експозицію кадру), і отримане число може служити характеристикою, корисної в практичних цілях.

Нарешті ми підійшли до самого головного. Будь-який світлочутливий матеріал здатний фіксувати зображення лише в деякому діапазоні експозицій. Цей проміжок називається фотоширотою або

динамічним діапазоном. Перший термін традиційно застосовують у класичній (плівковій) фотографії, другий - у цифровій. Однак обидва терміни рівноправні й мають однакове значення. Фотоширота сучасних аматорських плівок перебуває в межах від 5 до 7 EV, а сенсорів цифрових фотоапаратів - від 5 до 10 EV. Конкретне значення залежить від світлочутливості (про яку ми поговоримо пізніше), а для цифрових камер - ще й від фізичного розміру сенсора (не плутайте цей параметр із кількістю мегапикселів!). Чим більше матриця, тим, як правило, ширше динамічний діапазон.

Характерний розмір матриці дзеркальних цифрових фотоапаратів - біля 2 - 3 сантиметрів по довгій стороні кадру, компактних - біля 4 - 8 міліметрів. Відповідно, їхньої площі (а виходить, і загальна кількість світла, що попадає на сенсор) розрізняються приблизно в 10 разів. Цим пояснює як більш вузький динамічний діапазон «компактів», так і більш високий рівень шумів на зображенні.

Ті фрагменти зображення, які не поміщаються у динамічний діапазон, втрачають деталізацію. Дуже темні ділянки зображуються чорним кольором (часто з помітною домішкою характерних шумів), а дуже світлі - білим. Говорять також, що тіні «завалені», а світла «вибиті» (фото 7). Звичайно така ситуація означає технічний брак і не прикрашає фотографію.

Щоб уникнути цієї вади, варто правильно виставляти експозицію при зйомці. Нормальною вважають таку експозицію, коли при рівномірному освітленні сцени середньо-сірому об'єкту відповідає яскравість зображення вдвічі менша

максимальної. Звичайно, такі ідеалізовані середньо сірі об'єкти в природі майже не зустрічаються. Тому професійні фотографи при зйомці часто заміряють експозицію по штучному об'єкті, стандартній сірій карті. Однак дуже часто сцена буває добре збалансована по освітленості, і яскраві фрагменти зображення компенсуються темними. Саме цей факт дозволяє автоматизувати вимір експозиції. Інтегральний вимір використовується більшістю сучасних фотокамер в автоматичному режимі зйомки, що звичайно позначається зеленою рамкою або зеленим символом фотоапарата.

Однак сцена може й не бути збалансована по яскравості. Гарні приклади - велике засніжене поле або нічний знімок на відкритому повітрі. Якщо в цих випадках покластися при зйомці на автомат, сніг вийде сірим, а ніч втратиться таємничих тіней. Так відбувається тому, що фотоапарат нічого не знає про характер сцени, і приводить інтегральну яскравість зображення до середнього значення.

Більшість фотокамер, за винятком найпростіших, дозволяють виправити ситуацію за допомогою так званого програмного режиму (який звичайно позначається буквою P, від англійського program; докладніше про це ми розповімо в розділі 2). У ньому фотоапарат як і раніше виконує всі необхідні настроювання автоматично, однак фотограф може ввести корекцію експозиції (як правило, у рамках ± 2 EV).

У нашому прикладі при зйомці снігу варто вводити позитивну корекцію (фото 8), щоб зображення стало світліше, а при нічній зйомці - навпроти, негативну (фото 9). Величина необхідної корекції залежить від конкретних умов зйомки.

Визначити її точно можна або по готовому знімку, або керуючись власним досвідом, накопиченим при попередніх зйомках. У цьому змісті власники цифрової фототехніки перебувають у виграшному положенні: вони мають можливість побачити готовий кадр негайно, і відразу виправити помилку.

Світлочутливість, або просто *чутливість* - це міра величини відгуку фотоматеріалу (плівки або матриці) на задану експозицію.

Чим вище чутливість, тим менше світла потрібно для одержання нормальної експозиції. У той же час фотоматеріали з високою чутливістю звичайно фіксують зображення з гіршою технічною якістю. У плівки зі збільшенням чутливості росте зернистість, а в "цифри" - шуми.

Значення чутливості звичайно вимірюють в умовних одиницях, установлених стандартом ISO. Фотоматеріали із чутливістю менш 100 одиниць ISO використовуються досить рідко. Чутливість аматорської плівки рідко перевищує 400 одиниць; цим же значенням ми рекомендуємо обмежуватися при зйомці на компактні цифрові камери. Більш високої чутливості без драматичного погіршення технічної якості зображення дозволяють домогтися тільки професійні плівки й дзеркальні цифрові фотоапарати.

На закінчення відмітимо, що експозиція залежить не тільки від світлочутливості фотоматеріалу і яскравості сцени, але також від витримки й діафрагмового числа. Виходячи з логіки навчання, більш докладно ми розповімо про це далі.

1.3.2. Різкість

Різкість фотографічного зображення - це ступінь виразності границі між областями, що одержали різні експозиції.

З визначення ясно, що чим вище різкість фотографії, тим більше чіткими будуть виглядати зображені на ній об'єкти.

Дуже висока різкість знімка - не завжди благо. Наприклад, при зйомці портрета зайва різкість "проявляє" зморшки й локальні дефекти шкіри, і з такою фотографією добре лише ходити на прийом до дерматолога. У багатьох випадках, коли на знімку зображений якийсь "основний", самодостатній об'єкт, різке тло відволікає увага глядача й заважає правильному сприйняттю сюжету.

Ідеальної оптики не існує. Будь-який об'єктив у кожний момент часу зображує різко тільки об'єкти, що перебувають від нього на певній відстані. Ця відстань називається дистанцією фокусування (не плутайте його з фокусною відстанню!) і може змінюватися вручну або автоматично, залежно від особливостей конкретного фотоапарата.

Предмети, що перебувають ближче або далі обраної площини фокусування, зображуються нерізкими. Ступінь розмитості визначається масштабом зйомки (відношенням розміру зображення об'єкта до розміру самого об'єкта) і діафрагмовим числом об'єктива.

***Діафрагма** - це елемент оптичної системи об'єктива, що обмежує поперечний переріз пучка світла, що може потрапити усередину камери й досягти світлочутливого матеріалу.*

Звичайно діафрагма розташовується усередині об'єктива, між складовими його лінзами. Ті промені, які потрапили на передню лінзу об'єктива, але були затримані діафрагмою, не беруть участь у формуванні зображення.

Діафрагмовим числом називається відношення фокусної відстані об'єктива до діаметра оптичного отвору.

Значення цього параметра часто записують у вигляді "F/число", або "1:число". Для стислості, особливо в усному мовленні, першу частину можна опускаєти, маючи на увазі, що зміст цього числа й так усім зрозумілий. Діафрагмове число також для стислості називають просто діафрагмою. З контексту звичайно зрозуміло, чи йде мова про пристрій або про числове значення, що описує його стан.

Чим більше діафрагмове число (наприклад, F/4 більше, ніж F/8 - до цього треба звикнути), тим сильніше розмивається зображення об'єктів, що перебувають не у фокусі. Іншим ефектом зменшення (відкриття) діафрагми є збільшення кількості світла, що проходить через оптичну систему, а виходить, збільшення експозиції.

Таким чином, діафрагма є інструментом, що дозволяє управляти не тільки різкістю, але й експозицією, причому змінюються одночасно обидва параметри (фото 10).

Оскільки на практиці неможливо запам'ятати нескінченно дрібні деталі зображення (цьому заважає зерно плівки або дискретність матриці), об'єкти, що перебувають недалеко від площини фокусування, на фотографії також виглядають різкими.

Глибиною різко зображуваного простору (ГРЗП) називається максимальна відстань між паралельними площинами, що обмежують область простору зображення об'єктів, в зоні якої вони виглядають різкими (ГРИП рос.).

Отже, при однаковому масштабі зйомки, чим більше діафрагмове число, тим менше ГРЗП. І навпаки, чим менше діафрагма, тим більша глибина різкості. Тому, наприклад, портрет звичайно намагаються знімати з максимально відкритою діафрагмою, щоб розмити тло (фото 11). Навпроти, при зйомці пейзажу, коли різким повинні бути всі об'єкти, діафрагму варто прикривати (фото 12).

Іншою причиною нерізкості може бути зсув об'єкта зйомки щодо фотоапарата за час експозиції. Справа в тому, що знімок, всупереч художньому образу «зупиненої миті», робиться не моментально.

Витримка, або час експозиції - це проміжок часу між відкриттям і закриттям затвора фотоапарата.

Від витримки залежить, насамперед, кількість проникаючого через оптичну систему світла. Чим більше витримка, тим більшу експозицію одержують фрагменти зображення, а виходить, і весь знімок, що з них складається.

Сукупність значень витримки й діафрагми, використаних при фотозйомці, називається експопарою.

Повертаючись до розділу, присвяченому експозиції, ми, нарешті, можемо перелічити всі фактори, що впливають на неї.

Це відбивна здатність складових сцени об'єктів, їхня освітленість, чутливість фотоматеріалу й експопара. Оскільки ми не можемо впливати на

перший параметр і лише в деяких межах можемо змінювати другий (за винятком зйомки в студії, коли фотограф повністю управляє світлом), нормальна експозиція досягається підбором чутливості фотоматеріалу й експопари.

Однак продовжимо розмову про різкість. Поряд з нечіткістю зображення предметів, що перебувають далеко від площини фокусування, існує інший тип нерізкості. Справа в тому, що за час експозиції об'єкти сцени можуть зміститися один відносно одного й щодо фотоапарата.

Варто розрізняти розмитість зображення, викликану рухом камери, і нерізкість, обумовлену рухом об'єктів. У першому випадку, якщо ефект небажаний, його називають «шевелёнка»(рос.) (фото 14). Це технічний брак. Розмитість проявляється тим сильніше, чим довше витримка, а при досить короткому часі експозиції не помітна на фотографіях. Нерізкість же об'єктів, що рухаються (або тла, якщо зйомка ведеться із проводкою - "слідуванням" за об'єктом, (див. фото 13) є художнім прийомом, що дозволяє передати динаміку сцени.

Для боротьби з нерізкістю зображення використовуються штативи, моноподи ("одноногі" штативи), оптичні стабілізатори зображення, а іноді й більш витончені технічні засоби. Для простоти будемо розглядати тільки "звичайні" штативи із трьома ногами (фото 15).

Камера, встановлена на гарний штатив, буде зовсім нерухлива. Це дуже важливо при зйомці сюжетів, що вимагають великої глибини різкості, зокрема пейзажу й архітектури.

Значне зменшення діафрагмового числа в поєднанні з низькою чутливістю (необхідною для

отримання різкого, високоякісного зображення) приводить до росту часу експозиції, часом до декількох секунд, а при нічній зйомці - десятків секунд, хвилин, а в особливих випадках - навіть годин. Зрозуміло, що утримати нерухомо камеру в руках протягом цього часу зовсім неможливо. У будь-якій ситуації при установці камери на штатив рекомендується відключити оптичний стабілізатор зображення, якщо він є. Крім того, деякі стабілізатори непередбачено реагують на повну нерухомість камери, і можна одержати зворотний ефект: зображення буде нерізким.

Взагалі стабілізатори корисні при зйомці з рук. Навіть при досить коротких витримках, коли зображення не змазується, оптичний стабілізатор допомагає відкадрувати знімок при використанні довгофокусної оптики. Єдине виключення - цифрові дзеркальні камери, стабілізатор яких заснований на зрушенні матриці (а не спеціальної лінзи в конструкції об'єктива). Такий стабілізатор нічим не допоможе при кадруванні, однак дозволить ефективно боротися із нерізкістю. Сучасні стабілізатори дозволяють збільшити "безпечну" витримку на 2 - 4 кроки (тобто в 4 - 16 разів).

Варто пам'ятати, що оптичні стабілізатори рятують від нерізкості, але не від змазу, обумовленого рухом об'єктів зйомки. Єдиним способом позбутися від цього ефекту є скорочення витримки. У деяких випадках для збереження правильної експозиції досить відкрити діафрагму. Якщо ж вона повністю відкрита, або супутнє зменшення ГРЗП небажано, доводиться збільшувати чутливість фотоматеріалу.

Розділ 2. Робота з фотоапаратом

Тепер, коли ви знаєте основи теорії фотографії, прийшов час взяти в руки фотоапарат. Різні моделі фотокамер управляються по-різному, однак загальні принципи скрізь однакові. Рекомендуємо вам тримати під рукою інструкцію від вашого фотоапарата. У випадку ускладнень, викликаних особливостями вашої камери, ви завжди зможете звернутися до неї за роз'ясненнями.

2.1. Режими роботи камери

Перш, ніж починати зйомку, необхідно визначитися, у якому режимі ви будете фотографувати.

Не всі фотоапарати мають описані тут режими, однак при необхідності ви, ймовірно, зможете налаштувати свою камеру й змусити її працювати саме так, як вам потрібно. Якщо ж у вас зовсім простий фотоапарат, що має мінімум налаштувань, - на жаль, частина можливостей буде вам недоступна.

Звичайно режим роботи вибирається за допомогою багатопозиційного перемикача або через систему меню фотоапарата (фото 16).

Отже, розглянемо режими зйомки.

2.1.1. Автоматичний режим

Позначається звичайно написом "Auto", кольоровою (найчастіше зеленою) рамкою або кольоровим символом фотоапарата. У

найпростіших камерах ніяк не позначається, оскільки є єдиним режимом. Всі налаштування, за винятком, можливо, керування спалахом, працюють автоматично. Деякі цифрові фотоапарати дозволяють вручну налаштувати чутливість. Фотографові залишається тільки скомпонувати кадр і натиснути на кнопку спуска затвора. У більшості випадків результати зйомки задовільні, однак їх можна поліпшити, використовуючи інші режими. На деяких типах сцен знімки, зроблені "на автоматі", мають сумнівну якість.

2.1.2. Програмний режим

Позначається звичайно буквою "P" (від англійського program) або символом фотоапарата нейтрального кольору. Схожий на автоматичний режим, однак надає фотографові базовий набір налаштувань. Найважливішим параметром, якому можна змінювати в цьому режимі, є корекція експозиції. Крім того, у цьому режимі часто можливе зрушення експозиції - синхронна зміна витримки й діафрагми, при якому експозиція залишається постійною. При вмілому використанні результати зйомки будуть якісні в будь-яких умовах, за винятком зйомки в студії.

Крім того, у багатьох апаратах програмний режим дозволяє зберігати фотографії у форматі RAW, про яке ми поговоримо далі.

Тому режим "P" у більшості випадків більш доречний, ніж автоматичний.

2.1.3. Режим пріоритету діафрагми

Позначення - "A" або "Av" (aperture value - діафрагмове число). У цьому режимі фотограф вручну управляє діафрагмою й задає корекцію експозиції. Витримка розраховується автоматично. Цей режим використовується, якщо потрібно задати глибину різкості, наприклад, при зйомці портрета

2.1.4. Режим пріоритету витримки

Позначення - "T" або "Tv" (time value - значення часу). Симетричний режиму пріоритету діафрагми: фотограф задає час витримки й задає експокорекцію, а витримку встановлює автомат. У цьому режимі контролюється змазування зображення. Коротка витримка дозволяє "заморозити" швидкий рух, а довга - підкреслити динаміку сцени або домогтися спеціальних ефектів.

2.1.5. Ручний режим

Позначення - "M" (manual - ручний). При його використанні автомат керування експозицією повністю відключається. Фотограф одержує можливість незалежно управляти витримкою й діафрагмою. Цей режим звичайно використовується при зйомці в студії, однак може застосовуватися і для одержання спеціальних ефектів, неможливих в інших режимах роботи камери (фото 18). Наприклад, у тих випадках, коли максимально можливої корекції експозиції

недостатньо для реалізації творчого задуму фотографа.

Робота в ручному режимі також корисна як вправа, що дозволяє добре зрозуміти принципи одержання оптимальної експозиції.

2.1.6. Сюжетні програми (творчі режими)

Багато фотоапаратів мають так звані творчі режими експозиції, або сюжетні програми. У пам'яті камери втримуються набори настроювань для "стандартних" сцен, наприклад, портрета, пейзажу, спортивної зйомки й так далі. Важливо розуміти, що ніякими "чарівними" властивостями сюжетні програми не володіють, і всі т же саме легко зробити самостійно, користуючись програмним або пріоритетним режимами. Головний недолік творчих режимів у тім, що при роботі в них фотограф не завжди чітко розуміє, що саме відбувається, тому при виникненні проблем нічим не може допомогти автоматичі.

Існує, однак, випадок, коли сюжетні програми незамінні. Допустимо, ви користуєтеся зовсім простою компактною цифровою камерою, що не дозволяє працювати в пріоритетних режимах. Тоді ви можете використовувати "творчі" можливості, закладені у фотоапарат виробником.

Режим зйомки портрета звичайно припускає максимально відкриту діафрагму, тобто аналогічний режиму "Av", але без можливості змінювати діафрагмове число. Програма зйомки пейзажу, навпроти, прагне використовувати як можна більше "затиснуту" діафрагму, щоб одержати максимальну глибину різкості.

Спортивна зйомка (фото 17) аналогічна режиму "Tv" із установленою дуже короткою витримкою, а нічна - навпаки, з довгою. Однак будьте обережні: нічні сюжетні програми часто використовують високі значення чутливості, а це не завжди добре. Однак зустрічаються й сюжетні програми, які неможливо імітувати за допомогою інших режимів. Як правило, вони не тільки вибирають деякі параметри зйомки (витримку, діафрагму, чутливість, режим роботи вбудованого спалаху), але й роблять значну додаткову обробку отриманого зображення. Такі програми можуть бути корисні, якщо потрібно швидко зробити зйомку в специфічних умовах, а висока якість одержуваних фотографій не принципово. Як ви, імовірно, уже догадалися, такі випадки ми не будемо розглядати в нашому курсі.

Докладно вивчивши інструкцію до своєї камери, ви зможете знайти описи всіх творчих режимів, які в ній запрограмовані. Постарайтеся зрозуміти, що саме робиться в кожному з них, і вони вам більше ніколи не знадобляться - або, навпроти, якщо буде потреба ви зможете їх використовувати нестандартно, добре розуміючи, що робите.

2.2. Фокусування

Якщо на корпусі вашого фотоапарата є напису начебто "Focus Free" або "Fixed Focus", відомості, викладені в цьому розділі, вам не знадобляться. Об'єктиви таких камер раз назавжди настроєні при виготовленні, і ніяких регулювань не передбачено. Гарна новина: вам ніколи не прийдеється спеціально піклуватися про різкість. Погані

новини: ви не зможете виділити різкістю головний об'єкт, і, крім того, усе, що перебуває ближче півтора-двох метрів, завжди буде нерізким. Врахуйте ці особливості при зйомці - або купіть інший фотоапарат.

Фокусування, або наведення на різкість - це процес регулювання об'єктива для завдання положення площини фокусування.

У більшості випадків діє дуже просте правило: фокусуватися потрібно на об'єкт, який на фотографії буде головним (фото 19).

Якщо необхідно, щоб різким було все зображення, наприклад, при зйомці пейзажу, не треба фокусуватися на лінію обрїю. Якщо діяти так, буде загублена половина доступної глибини різкості. Набагато краще вибрати предмет, розташований досить далеко, і навести різкість на нього.

Конкретна відстань залежить від масштабу зйомки, діафрагмового числа й розміру фотоматеріалу. Його можна обчислити, але, щоб не перевантажувати вас інформацією, ми пропонуємо вам зробити серію кадрів з фокусуванням на різні відстані, а потім оцінити результат. З досвідом до вас прийде вміння вибирати об'єкт для фокусування, зовсім не замислюючись.

При використанні ручного фокусування все досить просто. Дивлячись у видошукач або на екран фотоапарата, обертайте кільце фокусування об'єктива або натискайте відповідні кнопки. Коли результат вас задовольнить, натискайте на спуск.

Автоматичне фокусування має свої тонкості. Якщо ви використовуєте режим фокусування по широкій зоні (або по всьому кадрі), фотоапарат, як правило, наводиться на найближчий контрастний об'єкт

(фото 20). Часто це небажано, тому краще використовувати фокусування по одній крапці.

Можлива ситуація, коли положення основного об'єкта в кадрі не збігається із точкою фокусування. Багато цифрових камер дозволяють переміщати точку фокусування (або вибрати одну з декількох точок), але часто це незручно.

Щоб вирішити цю проблему, можна застосувати наступну хитрість. Як правило, кнопка спуска затвора має два положення: напівнатиснуте і повністю натиснуте. Можна поєднати об'єкт із активною точкою фокусування, натиснути кнопку спуска наполовину (у цей момент відбудеться наведення на різкість), потім, не відпускаючи кнопку, скомпонувати кадр, після чого натиснути на спуск до кінця.

Потренувавшись, можна домогтися дуже високої швидкості виконання цих дій.

Цей метод не застосовуємо при зйомці репортажу, якщо включено режим фокусування, що стежить. У цьому випадку автофокус працює безупинно, відслідковуючи наближення й віддалення об'єкта, і у випадку перекомпонування кадру перед зйомкою не втратить ціль (фото 21).

Однак деякі компактні цифрові камери враховують цю складність і можуть супроводжувати об'єкт зйомки, навіть якщо він переміщається по полю кадру. За більше докладними роз'ясненнями звернетеся до інструкції вашого фотоапарата.

2.3. Експозиція

Звичайно для зміни експопари використовуються спеціальні органи керування, кнопки або колеса. У

деяких моделях компактних фотоапаратів витримка й діафрагма вибираються за допомогою екранного меню. Аналогічно можна вводити й скасовувати корекцію експозиції в програмному й пріоритетному режимах зйомки.

Крім вбудованого експонетра, яким оснащений майже будь-який сучасний фотоапарат, цифрова техніка часто має функцію показу гістограми. Вона дуже корисна для оцінки правильності експозиції в складних умовах освітлення.

Гістограма - це графік, що показує розподіл яскравості по полю кадру.

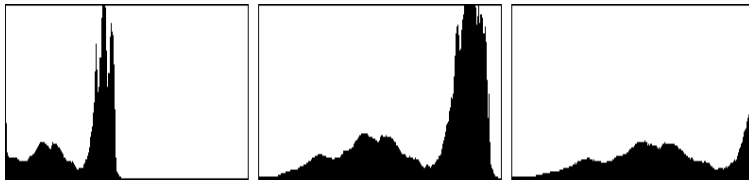

Рис. 1. Гістограми зображень, представлених на фото 7. Видно, що лівий знімок не містить світлих ділянок (гістограма зосереджена в лівій частині шкали), причому тіні «завалені», а правий занадто яскравий (гістограма "упирається" вправо). Середній знімок має нормальну експозицію; деталізація збережена у тінях і у світлих ділянках.

Лівий край гістограми відповідає темним тонам, правий - світлим. Висота стовпчиків гістограми позначає площу, що займає той або інший тон.

При правильній експозиції високі стовпчики зосереджені біля центра гістограми (рис. 1, у центрі). Чим вище контрастність сцени, тим ширше вони "розповзаються". Якщо в кадрі переважають темні тони, гістограма повинна бути зміщена вліво, а якщо світлі - вправо. Однак гістограма не повинна

впиратися в бічні границі. Якщо це відбувається, то будуть або «завалені» тіні (упор уліво), або «вибиті» світла (упор вправо), (рис. 1). У такій ситуації варто ввести корекцію експозиції, щоб вирішити проблему.

2.4. Чутливість

Якщо ви працюєте із плівкою, єдиним простим способом зміни чутливості для вас буде заміна касети. Намагайтеся передбачати, наскільки яскраво буде освітлена сцена, і використовуйте відповідну плівку. Чутливість плівки можна змінювати при проявленні, але ця тема виходить за рамки нашого курсу.

Набагато простіше виглядає справа при використанні цифрової техніки. Чутливість матриці можна змінювати в самій камері у широких межах. Однак ця можливість в більшості випадків сумнівна.

Для одержання високоякісних фотографій ми рекомендуємо використовувати низьку чутливість. Звичайно це 100 одиниць ISO, але деякі камери пропонують також значення 80, 64 і навіть 50 одиниць. Особливого змісту в настільки низькій чутливості немає, за винятком випадків, коли потрібно розмити зображення об'єктів, що рухаються, при яскравому освітленні. Деякі фотоапарати мають мінімальну чутливість 160 або 200 ISO, і це трохи обмежує творчі можливості.

Підвищувати чутливість доводиться при недостатньому освітленні. Якщо вам потрібна більша глибина різко зображуваного простору при коротких витримках, або сцена дуже погано

освітлена, іншого виходу немає. Однак зі збільшенням чутливості різко зростають шуми, і технічна якість фотографій стрімко падає.

Більшість компактних фотоапаратів демонструють прийнятний рівень шуму при чутливості не вище 200- 400 ISO, незважаючи на заявлені виробником 1000, 1600 і навіть більше одиниць. Настільки високі значення можна без особливого збитку для якості використовувати лише на дзеркальних камерах з набагато більшим, ніж у «компактів», сенсором. В екстремальних умовах сучасні «дзеркалки» дозволяють використовувати чутливість 3200, 6400 ISO і навіть більш високу, але якість таких знімків залишає бажати кращого (фото 22). Практично всі камери мають режим автоматичного настроювання чутливості. Використовуйте його з обережністю. Якщо в настроюваннях апарата можна обмежити максимальне значення чутливості, обов'язково зробіть це згідно даними вище рекомендаціями. Деякі фотокамери дозволяють фіксувати експозуру, а правильну експозицію забезпечують шляхом автоматичної зміни чутливості. Мабуть, це єдине розумне рішення з автоматичною установкою ISO.

Автоматичний режим підступний. У практиці бувають випадки, коли компактна камера, що працює на повному автоматі, при зйомці пейзажу в сонячний день у засніжених горах (а це дуже високий рівень освітленості) навіть встановила чутливість 400 одиниць. При цьому діафрагма була повністю прикрита, а витримка однаково вийшла дуже короткою - менш 1/1000 секунди. На жаль, на маленькому екрані фотоапарата шум майже непомітний, тому брак був виявлений тільки при

обробці знімків. Фотографії були безнадійно зіпсовані. Тому краще завжди намагатися встановлювати чутливість вручну, згідно обставинам.

2.5. Спалах

На зорі фотографії, коли чутливість фотоматеріалів була вкрай низкою, тільки дуже потужний спалах або витримка, вимірювана хвилинами й навіть годинами, могла забезпечити нормальну експозицію.

Природно, у репортажній зйомці альтернативи спалаху не було.

Сьогодні чутливість фотоматеріалів досить висока, і в більшості випадків у використанні спалаху немає необхідності. Виключення становить лише зйомка рухливих об'єктів при дуже обмеженому освітленні й навіть у повній темряві. Однак фотографії, одержувані з вбудованим спалахом у таких умовах, жахливі. Пересвічений передній план і недотриманий задній, синюваті відблиски на об'єктах, кошмарні різкі чорні тіні, що дратують, відбиття від блискучих і дзеркальних поверхонь, втрата зображенням об'ємності й природності, "червоні очі", - ось неповний список гріхів вбудованого спалаху. Як основне джерело світла він годиться тільки для протокольної фотографії, але ніяк не для художньої.

Так що ж, вбудований спалах зовсім марний? Аж ніяк. Незважаючи на скромні можливості й невелику енергію, він може знадобитися в деяких ситуаціях. Причому в таких ситуаціях, коли найменше чекаєш допомоги із цієї сторони.

Уявіть собі, наприклад, зйомку портрета в сонячний день. Як краще розміститися моделі й фотографові? Якщо модель буде звернена обличчям до сонця, як звичайно радять люди, що мало розуміють у фотографії, вийде дуже погано. Модель буде мружитися, з очей потечуть сльози від яскравого світла, а знімок внаслідок фронтального освітлення вийде плоским і невиразним. Протилежна ситуація, коли сонце світить моделі в потилицю, теж погана: модель виявиться в глибокій тіні, і розглянути її риси на фотографії, швидше за все, буде неможливо. Найбільш вигідне положення - коли сонце перебуває збоку. Тоді воно не заважає ні моделі, ні фотографові. Однак половина фігури неминуче виявиться в тіні, а це некрасиво. Цю тінь і можна підсвітити за допомогою спалаху. Потрібно тільки стежити за тим, щоб імпульс не був занадто потужним, лише проявляв деталі, але не «вбивав» тінь (фото 23).

2.6. Трансфокатор (зум)

***Трансфокатор** - це елемент конструкції об'єктива, що дозволяє оперативно змінювати його фокусну відстань.*

Не слід плутати фокусна відстань об'єктива з дистанцією фокусування. Якщо не вдаватися в подробиці, від фокусної відстані залежить кут зору об'єктива. У свою чергу, від кута зору й відстані від камери до об'єкта залежить масштаб зйомки. Чим більше фокусна відстань, тим крупніше масштаб, і навпаки.

Короткофокусні (ширококутні) об'єктиви дозволяють помістити в кадр великий простір, і

тому дуже добре підходять, наприклад, для зйомки пейзажу. Довгофокусні, або телеоб'єктиви, візуально "наближають" віддалені об'єкти, а також дозволяють вести зйомку близько розташованих предметів у дуже великому масштабі, виявляючи дрібні деталі. Класичне застосування «телевиків» - портрет і прихована зйомка з великої відстані (фото 24).

Об'єktiv, обладнаний трансфокатором, або зум (від англійського zoom, об'єktiv зі змінною фокусною відстанню), зручний у тому випадку, якщо ви заздалегідь не знаєте, який кут зору вам знадобиться при зйомці. Крім того, використання трансфокатора - єдиний спосіб змінювати кут зору фотоапарата з незмінною оптикою.

Безумовно, у багатьох ситуаціях один об'єktiv із трансфокатором зручніше набору об'єktivів з фіксованою фокусною відстанню. Однак, по-перше, дуже рідко зуми дозволяють відкривати діафрагму так само широко, як і «фікси» (об'єktivи з фіксованою фокусною відстанню), а по-друге, чим більше кратність зума (відношення максимальної фокусної відстані до мінімального), тим гірше технічна якість зображення за інших рівних умов. Тому, якщо ваш фотоапарат обладнаний змінною оптикою, розумніше використовувати не один «гіперзум», що перекриває весь потрібний вам діапазон фокусних відстаней, а кілька об'єktivів з більш скромними можливостями. Не зайвим буде й доповнення з одного або декількох об'єktivів з фіксованою фокусною відстанню, таких, які у вашій практиці застосовуються найбільш часто.

Помітимо, що змінити масштаб зйомки можна двома способами. Якщо збільшити фокусну відстань, масштаб збільшиться. Якщо наблизитися

до об'єкта, масштаб також збільшиться. Однак тільки в першому випадку перспективні співвідношення на фотографії залишаться незмінними. Цю властивість можна використовувати й по-іншому. Одночасно міняючи відстань до об'єкта і фокусну відстань об'єктива, можна зберігати масштаб, але змінювати перспективу. Це може бути корисно при компонованні кадру. Зокрема, якщо на фотографії присутні об'єкти, що перебувають на різних відстанях від камери, можна змінювати співвідношення розмірів їхніх зображень (фото 25).

2.7. Серійна зйомка й автоспуск

Серійна зйомка - це зйомка декількох кадрів підряд з малим інтервалом часу між ними.

Якщо ви хочете сфотографувати швидкоплинну подію, що, імовірно, більше ніколи не повториться, потрібно точно піймати потрібний момент зйомки або показати розвиток процесу в часі. У такій ситуації нема рації заощаджувати плівку або місце на карті пам'яті. Більшість сучасних фотоапаратів дозволяють знімати серії фотографій, звичайно по кілька кадрів у секунду, автоматично. Для цього досить включити відповідний режим (як це зробити, прочитайте в інструкції), вибрати потрібний режим фокусування, навести фотоапарат на ціль, натиснути кнопку спуска затвора й тримати до закінчення події. Як правило, серійна зйомка може вестися, поки не скінчиться плівка або місце у внутрішньому буфері камери, а в деяких ситуаціях - необмежено довго до заповнення карти пам'яті. Готуючись до зйомки,

завжди перевіряйте, чи включений серійний режим. Якщо цього не зробити, можна або даремно витратити ресурси, або у вирішальний момент одержати єдиний кадр замість очікуваних декількох.

Автоспуск, або таймер - пристрій, що дозволяє затримати відкриття затвора фотоапарата після натискання кнопки спуска на зазначений час.

Крім банального застосування таймера для зйомки автопортретів, можна вказати ще принаймні один спосіб його використання. Якщо ви знімаєте зі штатива, що через обмеження по вазі не дуже стійкий, так ще й застосовуєте телеоб'єктив, навіть найменший зсув камери в момент натискання на спуск може привести до змазування зображення. Для запобігання цього звичайно використовують спусковий тросик або пульт дистанційного керування. Якщо у вас немає жодного із цих пристроїв, помістіть камеру на штатив, зробіть всі налаштування, включіть таймер, натисніть на спуск і відпустіть камеру. Через кілька секунд знімок буде зроблений, і необережні маніпуляції з камерою ніяк на ньому не відіб'ються.

2.8. Фотографування на смартфон

Смартфони міцно ввійшли в наш побут, потіснивши звичайні мобільні телефони. Практично в кожного смартфона є фотокамера, іноді й дві, а виробники давно включилися в гонку мегапікселів на цих пристроях, довівши їхнє число до рівня сучасних фотокамер. Все це змушує нас поговорити про смартфони, як пристрої для створення фотографій.

Сьогодні вже більше половини знімків в Інтернеті робиться за допомогою вбудованої камери мобільних пристроїв. Сучасні смартфони дуже далеко просунулися по якості фотозйомки за останні кілька років. Вони мають більш серйозні матриці й потужні процесори для забезпечення більш якісної зйомки на рівні компактного цифрового фотоапарата. Традиційні камери поступово втрачають свою популярність під напором смартфонів. Адже смартфон, на відміну від цифрової камери, завжди під рукою, а значить знімати ним набагато зручніше й простіше.

Середньостатистичний користувач воліє придбати смартфон з гарною вбудованою камерою, ніж цифрову камеру, оскільки мобільний «гаджет» більш універсальний, зручніший і дешевший. При цьому, звичайно, якість знімків, зроблених на смартфон по багатьом параметрам не нижче, ніж фотографії із цифрових фотоапаратів, особливо, дзеркальних.

Сама головна відмінність вбудованої камери смартфона від цифрової камери - це маленький фізичний розмір матриці, що продиктовано компактними розмірами самого мобільного приладу.

Малі розміри сенсора приводять до виникнення шумів на фотозображеннях, особливо при зйомці в умовах недостатнього освітлення. Виробники смартфонів намагаються боротися із шумом за допомогою різноманітних програмних алгоритмів, але це повністю не вирішує проблему. По якості оптики вбудовані камери смартфонів так само досить сильно поступаються більшості цифрових камер. У той же час, якщо говорити про роздільну здатність матриці, то тут топові смартфони вже

наздогнали не тільки звичайні «мільниці», але й «продвинуті» фотоапарати - камери смартфонів уже переступили рубіж десяти мегапікселів. Камери смартфонів у цей час оснащуються вбудованим спалахом, системою стабілізації зображення й інших технічних удосконалень їхніх старших побратимів. Як би то не було, невеликі розміри сенсора все-таки мають свій вплив на якість фотозображень, а так само обмежують можливості зйомки на смартфон в умовах недостатнього світла. Якщо ви хочете одержати дійсно високоякісні фотографії або часто знімаєте при слабкому освітленні, то альтернативі «продвинутим компактам» і дзеркальним камерам поки немає.

2.9. Цифрові фільтри

Багато сучасних цифрових фотокамер дозволяють застосовувати до зроблених знімків програмний аналог світлофільтрів, використовуваних у плівковій фотографії. Вони часом дозволяють домогтися цікавих ефектів. Однак якщо у вас є комп'ютер із установленим графічним редактором, краще заощадити час, пам'ять і енергію акумуляторів, залишивши обробку на потім. Та й результат буде набагато краще, якщо не поспішати. Єдиним виключенням може бути ситуація, у якій вам потрібно терміново надрукувати фотографії, і неодмінно з фільтрами, але уявити собі такий випадок досить важко. Коротше кажучи, гарному фотографові не слід зловживати використанням вбудованих цифрових фільтрів.

На жаль, далеко не всі оптичні фільтри можуть бути виконані «у цифрі». Наприклад, зовсім неможливо застосувати до вже зробленого знімка ефект поляризаційного фільтра (який іноді буває досить до речі), оскільки на фотографії немає ніякої інформації про поляризацію відбитого від об'єктів сцени світла.

Аналогічно неможливо побудувати «правильний» цифровий софт-фільтр, або навіть фільтр, який малює зірочки навколо яскравих джерел світла. Безумовно, деяка подібність таких цифрових фільтрів існує, але, один раз скориставшись справжнім "магічним скельцем", ви відчуєте всю вбогість їхньої реалізації в програмному забезпеченні фотокамери (фото 28).

2.10. Формати збереження фотографій

Якщо ви знімаєте на плівку, єдиний "формат", у якому ви можете зберігати тільки що зроблені фотографії - це тонкий світлочутливий шар на стрічці із целюлози. У фотографів, що використовують цифрову техніку, звичайно є вибір.

Найпростіші компактні камери дозволяють зберігати зображення тільки у форматі JPEG, однак звичайно мають налаштування роздільної здатності і якості знімків. *JPEG (Joint Photographic Experts Group)* — растровий формат збереження графічної інформації, що використовує стиснення з втратами. Ми рекомендуємо завжди використовувати роздільну здатність, що відповідає роздільній здатності сенсора (вона зазначена в інструкції до вашого фотоапарата).

Більше висока роздільна здатність не дасть ніяких переваг, але «з'їсть» неабияку кількість місця на картці пам'яті. Знижена роздільна здатність не дозволить зберегти дрібні деталі зображення. Використовувати її можна тільки для економії пам'яті, якщо у вас дуже маленька карта, або для збільшення довжини серії, що здатний зняти фотоапарат "на одному подиху". Іноді зменшення роздільної здатності також виправдано при зйомці з високою чутливістю, оскільки високий рівень шумів однаково знищить деталізацію.

TIFF (англ. *Tagged Image File Format*) - формат зберігання растрових графічних зображень. TIFF став популярним форматом для зберігання зображень із великою глибиною кольору. Він використовується при скануванні, відправленні факсів, розпізнаванні тексту, у поліграфії, широко підтримується графічними додатками.

Більш професійні фотоапарати дозволяють зберігати знімки у форматі RAW. RAW (англ. raw - сирий, неопрацьований) - формат даних, що містить неопрацьовані (або оброблені на мінімальному рівні) дані, що дозволяє уникнути втрат інформації, і не має чіткої специфікації. Якщо у вас є така можливість, і ви не занадто сильно обмежені доступним обсягом пам'яті, ми рекомендуємо завжди використовувати тільки цей формат, за винятком випадків, коли необхідно оперативно одержувати довгі серії знімків.

Зображення у форматі RAW звичайно «важать» у кілька разів більше, однак збільшення споживання пам'яті виправдано значно більш високою якістю. RAW дозволяє повністю використовувати динамічний діапазон сенсора, тоді як JPEG обмежує його 8 кроками в ідеальних умовах, і навіть більше

при підвищенні чутливості. Крім того, будь-які помилки балансу білого, і навіть деякі проблеми з експозицією, набагато легше виправити, якщо знімок був збережений в RAW.

2.11. Перегляд фотографій

І знову ми звертаємося винятково до власників цифрової фототехніки, оскільки знімки, зроблені на плівку, можна побачити тільки після обробки - а в польових умовах цей процес украй ускладнений. Екран фотоапарата, за винятком поки далеко не всіх моделей, має досить невисоку роздільну здатність і не занадто гарну передачу кольору. Проте, оцінити якість тільки що зробленого знімка цілком реально.

У першу чергу перевірте правильність експозиції. Одного погляду на гістограму звичайно досить, щоб зрозуміти, чи відповідає фотографія задуму фотографа. Якщо виявилася помилка експозиції, не лініуйтеся перезняти невдалий кадр.

У деяких випадках, наприклад, у репортажі, повторна зйомка неможлива. Рекомендуємо вам приділити більше уваги підготовці. Ще до початку події зробіть пробну фотографію того місця, де, приблизно, буде розвертатися дія. Оцініть результат і вносьте необхідні корективи. Повторюйте процес доти, поки не залишитеся задоволені якістю знімка. Якщо об'єкт зйомки, поки відсутній на фотографії, значно відрізняється по яскравості від тла, введіть відповідну корекцію експозиції. Враховуйте також можливі зміни умов освітлення. Якщо ви зберігаєте знімки у форматі JPEG, обов'язково звертайте увагу на баланс білого.

Незначні огріхи легко буде виправити при обробці, однак якщо колір відчутно "підє", відновити фотографію, швидше за все, не вийде.

З також за різкістю. Щоб оцінити чіткість ліній на маленькому екрані, максимально збільште зображення. Дисплеї деяких фотоапаратів у принципі не здатні показати різку картинку, але до цього можна звикнути.

Ну й, зрозуміло, обов'язково перевіряйте правильність компонування кадру.

Розділ 3. Жанрові особливості

Як ми вже згадували, фотозйомка в різних жанрах має свої особливості. Те, що добре в пейзажі, може бути неприпустимо в портреті. Архітектурна зйомка не має нічого спільного з репортажною, але схожа на пейзажну. Подібностей і розходжень дуже багато. Спробуємо коротенько описати їх.

3.1. Натюрморт

Жанр натюрморту, можливо, чи не найпоширеніший серед фотографів і художників. Хоча, звичайно, він дуже цікавий і ресурсний. Для того, щоб вийшов гарний результат, дуже важливо знати деякі базові правила постановки натюрморту.

Якщо говорити про професійну постановку натюрморту для такої області як фотографія, то перше, що можна відзначити, це абсолютна схожість принципів постановки натюрморту фотографом з тими, які застосовують в аналогічному випадку художники. Адже справжні досвідчені викладачі живопису й малюнка можуть приділяти постановці натюрморту не одну годину. Прикладаючи, підбираючи, коректуючи. Якого ж правила нам потрібно дотримувати? Безсумнівно, це композиція, вона застава гармонії в натюрморті (фото 30). Буває вона трьох видів. Давайте поговоримо про кожний з них більш докладно.

Геометрична композиція

Назва цього виду композиції говорить саме за себе. Кожний предмет являє собою якусь конкретну

фігуру або їхній синтез. Те, як ви розташуєте предмети, вплине на сприйняття натюрморту (фото 29). Гострі кути й ламані лінії повідомлять глядача стрімкість і динамічність. Плавні лінії й округлі предмети, навпаки, прибавлять спокою і статичності. Звичайно, не варто забувати й про співвідношення величин. Краще, щоб предмети були різного розміру й не дублювали один одного. Вертикальні лінії також більш динамічні в порівнянні з горизонтальними. Якщо ж говорити про діагональний, то лінія, що йде з лівого нижнього кута в правий верхній, буде виглядати більш напружено для сприйняття глядача, чим спадаюча із правого верхнього кута в лівий нижній. Пояснюється це тим, що ми читаємо з ліва на право і також будемо переглядати фотографію.

Просторова композиція

Головний предмет, що ви хочете виділити, можна підкреслити, наприклад, за допомогою грамотного виділення в просторі. Якщо поставити предмет у центрі або розташувати на передньому плані, він відразу стане головним героєм вашої постановки. Можна виділити потрібний об'єкт також і за допомогою світла, з його допомогою акцентувати увагу на потрібний вам предмет.

Якщо вам раптом захочеться додати у фотографію натюрморту нотку загадковості, можна занурити задній план у легкий серпанок за допомогою простого спецефекту, приміром, запаленої й погашеної ароматичної палички. Або ж виставити такі налаштування камери, при яких предмети вдалині стануть більш узагальненими й туманними. Як і в живопису, більш детально пророблений і чіткий передній план на відміну від

узагальненого заднього створить гарну просторову перспективу.

Також можна і потрібно використовувати спеціальні можливості вашої фотокамери. Якщо ви хочете показати якийсь предмет більш детально, краще проводити зйомку із закритою діафрагмою. Відкривши ж діафрагму повністю можна виділити головний за змістом предмет. Не варто також забувати про те, що чим ближче об'єкт до об'єктива, тим крупніше він вийде. Більшою ж відстанню зменшують перспективу й роблять натюрморт більше плоским.

Колірна композиція

Якщо ваша фотографія натюрморту задумана як чорно-біла, вам варто пам'ятати про дотримання співвідношень між темними й світлими предметами. При першій ескізній постановці можна приблизно зрозуміти, як предмети будуть виглядати і сприйматися глядачем. Для цього потрібно відійти на деяку відстань і зажмуритися, тоді вам відразу стане очевидно, який тон переважає й домінує, які предмети виразно виглядають.

Якщо ж ви плануєте зробити кольорову фотозйомку, давайте згадаємо як кольори взаємодіють один з одним і який вплив вони зроблять на настрої глядача. Украй акуратно варто задіяти контрастні кольори, тобто ті, які перебувають один напроти одного в колірному колі. Також всі ми знаємо, що є загальноприйнята символіка й співвідношення кольорів між собою. Причому деякі сполучення будуть інакше сприйматися, якщо ми використовуємо різні відтінки кольорів. Як погляд

людини сприймає різні кольори? Теплі кольори й відтінки будуть нагадувати про щось тепле й сонячне, і в силу оптичних законів вони будуть нам здаватися крупніше й ближче. Холодні кольори й відтінки, навпаки, віддаляють предмет візуально й викликають у глядача відчуття прохолоди й спокою. Також величезне значення буде мати насиченість кольору. Більш яскраві кольори будуть привертати увагу своєю експресивністю. Тому вони частіше застосовуються в рекламі. Приглушені відтінки, навпаки, частіше використовуються в художній фотографії.

3.2. Пейзаж

Пейзаж - це зйомка природи або штучних споруд (наприклад, населених пунктів), при якій не робиться чітких акцентів на окремі об'єкти.

Як ми вже говорили, при зйомці пейзажу дуже важливо стежити за глибиною різко зображуваного простору. Будь-яка нерізкість, як на задньому плані, так і, особливо, на передньому, виглядає неприродно й здатна зіпсувати враження від чудового у всіх інших відносинах знімка. Тому, якщо ви бачите, що сцена не міститься в ГРЗП, варто прикрити діафрагму. Якщо це неможливо (уже використовується максимальне діафрагмове число, або недостатньо світла), варто зменшити масштаб зйомки або змінити компонування кадру таким чином, щоб нерізкі об'єкти не попадали в поле зору. У деяких випадках композицію можна виправити при обробці фотографії, наприклад, змінивши відношення

сторін зображення й підрізавши кадр так, щоб позбутися від небажаних фрагментів (фото 31).

Дуже велике значення в пейзажі має перспектива, як лінійна (геометрична), так і тональна. Чим більше вона виражена, тим більшу ілюзію об'єму створює плоске зображення, і тем краще фотографія передає простір - або, навпаки, обмеженість простору.

Зйомка пейзажу часто ставить перед фотографом складні експозиційні завдання. Якщо на землі немає снігу, вона, як правило, набагато темніше неба. Якщо ж сніг є, його яскравість (крім затінених ділянок) лише ненабагато менше яскравості неба, але це тільки погіршує ситуацію, оскільки темні об'єкти залишаються в меншості. В останньому випадку автомат експозиції має тенденцію до недотримки, тому обов'язково потрібно вводити позитивну експокорекцію.

У протилежній ситуації, наприклад, при зйомці в сутінках або на тісних вулицях міст, часто потрібна негативна корекція експозиції. Однак, у кожному разі, необхідність і величина корекції залежить від конкретних умов зйомки й задуму фотографа, тому визначати її необхідно безпосередньо перед зйомкою.

Власники цифрової техніки мають можливість зробити кілька кадрів з різною експозицією й відразу вибрати кращий з них. Якщо ж ви знімаєте на плівку, також має сенс використовувати експовилку (брекетинг). Краще зробити кілька кадрів, з яких лише один буде вдалим, чим заощадити на плівці й зробити навмання єдиний знімок, що згодом може виявитися бракованим.

У сонячну погоду важливо правильно вибирати напрямок зйомки. Початківці - фотографи часто

намагаються знімати так, щоб сонце світило позаду. Технічно, безумовно, це простіше всього: сцена в такому ракурсі має найменшу контрастність. Однак краще вибрати такий напрямок, щоб світло падало збоку.

Тоді стають помітні тіні, що відкидаються предметами, і сцена здобуває додатковий об'єм.

Найбільш складним, але дуже цікавим прийомом є фотографування в контровому світлі. Буває, що в цьому випадку сонце перебуває в межах кадру. Будьте дуже обережні, особливо при використанні довгофокусної оптики: наведення об'єктива на нічим не прикрите сонце в ясний день може привести до поломки фотоапарата, а в деяких випадках і до ушкодження зору фотографа. Частково цю проблему можна вирішити застосуванням нейтральних фільтрів великої щільності.

Чим же цікава зйомка в контровому світлі? У реальному житті ми рідко бачимо такі пейзажі, і ще рідше їх розглядаємо: очам боляче від занадто яскравого світла. Однак тіні, спрямовані убік глядача, і висока контрастність сцени справлять дуже сильне враження (фото 32). Потрібно лише зуміти "запакувати" цю високу контрастність у динамічний діапазон фотографії. Як правило, це неможливо, і доводиться жертвувати тіннями або світлими частинами.

Часто при зйомці в контровому світлі автомат експозиції «божеволіє», видаючи щораз нові, непередбачені параметри. Тому треба або проводити точковий вимір по тому об'єкті, деталізацію якого потрібно зберегти, або робити знімки в ручному режимі з намаганням одержати потрібний результат. Останню можливість мають,

зрозуміло, тільки фотографи із цифровою технікою професійного рівня. Однак якщо ви знімаєте на плівку, а поруч є «цифровик», можна спочатку потренуватися за його допомогою, а потім виставити на плівковому фотоапараті аналогічні параметри. Варто лише обов'язково пам'ятати про чутливість зарядженої плівки.

3.3. Архітектура

Архітектурна фотографія - це зйомка будинків і споруд, побудованих людиною, коли вони є головним об'єктом у кадрі.

Неважно побачити, що зйомка архітектури має дуже багато спільного з пейзажем, тому до неї застосовні всі ті ж правила. Однак пейзаж покликаний передати красу місцевості в цілому, а архітектурна зйомка показує, як правило, окремі споруди.

Основне завдання фотографа - як можна більш повно передати задум архітектора, або показати повсякденну архітектуру у незвичному світлі, використовуючи різні технічні прийоми. Можливості для творчості в цьому жанрі практично безмежні, тому скажемо кілька слів про класичну архітектурну зйомку (фото 33, 34).

Фотографуючи будинки, необхідно дуже уважно стежити за перспективою. Найменше скривлення ліній, або непаралельність на фотографії прямих, паралельних у реальності, спотворює форму будинку й робить знімок некрасивим (фото 35).

Професійні фотографи використовують об'єктиви з можливістю зрушення й нахилу оптичної осі. Це дозволяє зберегти на зображенні вертикальність

стім без необхідності підніматися на половину висоти будинку. Схожого результату можна домогтися й зі звичайним ширококутним об'єктивом. Для цього досить під час зйомки тримати камеру строго горизонтально, "прицілюючись" серединою кадру в крапку, що перебуває на рівні очей фотографа. Зрозуміло, при такому способі зйомки страждає композиція: майже всю нижню половину кадру займає земля. Однак від цього небажаного ефекту можна позбутися при обробці фотографії, підрізавши її знизу так, щоб відновити правильне компонування.

Якщо кута зору вашого об'єктива недостатньо, щоб по висоті кадру помістилася майже подвоєна висота будинку, то, насамперед, спробуйте відійти подалі. Якщо й це не допомагає, знімайте так, щоб верхівка будинку майже впиралася у верхній край кадру, а знизу залишалася якнайбільше вільного місця. При обробці ви зможете поправити вертикалі ціною деякого погіршення різкості зображення. Чим сильніше буде корекція, тим гірше буде якість результату, тому потрібно зробити при зйомці все можливе, щоб зменшити перспективні перекручування.

Друга хитрість - зйомка строго перпендикулярно фронтальній стіні. Такий вибір напрямку дозволяє зберегти паралельність горизонтальних ліній. Як і у випадку з вертикалями, можлива корекція під час обробки фотографії, однак її також варто намагатися звести до мінімуму.

Фронтальні фотографії будинків, про які йшла мова вище, безумовно, гарні, але банальні. Щоб одержати цікаві, нестандартні знімки, спробуйте порушити наведені правила. Чим сильніше ви

відступите від них, тим більш незвично буде виглядати зображення. Але якщо слідування правилам дозволяє гарантовано одержати гарну фотографію, то результат порушення їх повністю залежить від таланту фотографа, його вміння побачити вдалий ракурс.

Напевно, зайве казати, що при зйомці архітектури варто уважно ставитися до різкості (чітким, як і в пейзажі, повинен зображуватися весь простір у кадрі) і освітлення. Найбільш вигідним варто визнати майже бічне освітлення, коли сонце перебуває збоку за фотографом. Тоді вся фронтальна стіна буде добре освітлена, а чіткі тіні підкреслять її рельєф.

Іноді вдається одержати цікаві знімки в контровому світлі, коли будинок, що має цікаві контури, закриває собою сонце. У цьому випадку нема рації намагатися передати деталі будинку. Краще ввести негативну корекцію експозиції, залишивши від будинку лише темний силует, але максимально передавши фактуру неба.

У похмуру погоду майже байдуже, з якої сторони знімати, так що фотограф одержує більше можливостей у виборі точки зйомки. Однак знімки звичайно виходять менш цікавими через відсутність тіней.

3.4. Портрет

***Портрет** - це зображення людини або групи людей, на якому інші об'єкти відсутні або є другорядними.*

При зйомці портрета варто приділяти особливу увагу емоційному стану портретованого. Емоційний вираз особи дуже сильно впливає на сприйняття портрета глядачем (фото 36, 37). Тому,

наприклад, не слід знімати портрет поспіхом, якщо тільки задумом автора не передбачається одержання зображення розгубленої або знервованої людини.

Багато з людей неадекватно реагують на спрямований на них об'єктив. Вони моментально змінюються, риси обличчя стають застиглими й напруженими. У таких умовах одержання гарного портрета неможливо. Щоб усунути цю проблему, намагайтеся робити раптові знімки або використовувати телеоб'єктив і розташовуватися далеко від об'єкта зйомки, щоб він не знав про те, що його фотографують.

Але є й інший тип людей, «природжені фото моделі». Вони, навпроти, дуже люблять фотографуватися й буквально розцвітають, коли бачать перед собою фотографа. Збираючись знімати портрет, намагайтеся насамперед визначити, яка тактика спрацює краще у вашім випадку.

Великою проблемою буде зйомка в сонячну погоду, якщо ви не підготуєтеся до неї заздалегідь (фото 36). Ніколи не розміщайте портретованого так, щоб яскраве світло змушувало його мружитися. Однак і контрове світло, коли його джерело перебуває за об'єктом зйомки, гарне не у всіх випадках. Для початку можна порекомендувати розміщатися так, щоб сонце світило збоку. При цьому глибокі тіні можна підсвітити спалахом; енергія імпульсу при цьому встановлюється такий, щоб тіні із чорні стали просто темними, але не зникли зовсім.

Важливо в портреті й правильне компонування кадру. Як і в більшості інших випадків, центральна композиція буде програшною. Намагайтеся привнести в кадр динаміку, вибравши підходящий

ракурс (за звичай, добре виходить зйомка в напівпрофіль) і правильно скомпонувавши знімок. При зйомці портрета в більшості випадків бажано другорядні об'єкти зробити нерізкими, щоб вони не відволікали глядача від головного.

3.5. Репортаж

Репортаж - це звіт автора про події, що відбулися в його присутності. Ми будемо розглядати його як розповідь у формі послідовності фотографій.

Репортаж - це завжди випробування фотографа на швидкість думки й швидкість реакції (фото 38). Багато цікавих подій швидкоплинні й неповторні, тому часу на підготовку до зйомки мало, а можливість пере фотографувати невдалий кадр відсутній.

Виходячи із цього, заздалегідь визначитеся, у якому режимі роботи камери й з якими налаштуваннями ви будете знімати. Як правило, ключовим технічним моментом є забезпечення достатньо короткої витримки, щоб зображення не було змазаним. Виключення – зйомка об'єктів, що швидко рухаються, із проводкою, коли характерне розмазування тла покликане підкреслити рух і є не браком, а художнім прийомом. У такій ситуації варто використовувати середні витримки - досить довгі, щоб «виявити» рух, але досить короткі, щоб «утримати» основний об'єкт.

Вибір крапки зйомки не менш важливий, чим в інших жанрах. Оскільки при підготовці головного об'єкта ще немає в кадрі, вам доведеться підключити уяву і представити, як буде виглядати сцена з його появою.

Корисні функції, доступні при використанні більшості сучасних фотоапаратів, - безперервне (що постійно слідкує) фокусування й серійна зйомка. Використовуючи їх, ви зможете зробити до декількох десятків кадрів за короткий час, а надалі вибрати з них найбільш удалі.

При зйомці об'єктів, що рухаються, буває непросто виставити правильну композицію «з лету». Тому має сенс знімати трохи ширше, ніж потрібно, і «кадрувати» фотографії вже в спокійній обстановці під час обробки. Зокрема, деякі фотоапарати можуть фокусуватися лише по певних точках фокусування, розташування яких не завжди відповідає задуму фотографа. У такій ситуації має сенс при зйомці розміщати головний об'єкт у центрі кадру, а композивання залишати на потім. Ясно, що запас поля зору повинен бути значним: відрізати зайві фрагменти зображення можна завжди, а от «приклеїти» відсутні не вийде.

3.6. Макрозйомка і зйомка дикої природи

***Макрозйомка** - це зйомка з дуже близької відстані, при якій можна сфотографувати об'єкти і деталі, важко помітні людським оком. Це складний вид зйомки, для якого потрібно знати основи макрозйомки й мати у своєму розпорядженні відповідне обладнання.*

Самі популярні об'єкти макрозйомки: квіти, комахи, людські очі й будь-які інші високо деталізовані дрібні предмети (фото 39).

Макрозйомка - досить складна галузь мистецтва фотографії. Перш ніж зайнятися нею, придбайте необхідний перелік устаткування. В іншому

випадку всі ваші експерименти неминуче будуть закінчуватися отриманням невиразних фотографій. А озброївшись секретами і інструментами макрозйомки - ваші знімки стануть значно кращі.

Популярність фотозйомки дикої природи постійно росте. Це пов'язано не тільки з великою затребуваністю даного жанру й інтересу, що проявляється фотографами, але й постійним розвитком фотографічної техніки.

Зйомка дикої природи або фотополювання засноване на терпінні, і вимагає від фотографа уваги й зосередженості (фото 40). Адже перш ніж приступити до зйомки, необхідно ретельно вивчити ту місцевість, у якій прийдеться працювати. Вивчення місцевості дозволить краще розбиратися в тому, що відбувається, розуміти, чому ті або інші тварини віддають перевагу тій або іншій області.

Вивчення звичок тварин також буде плюсом для того, хто воліє фотографувати дику природу. Відомо, що фотографи птахів є до того ж непоганими орнітологами. Уміння пророчити поведження й переміщення тварини – це гарантія гарної фотографії й успішної фотозйомки.

3.7. «Селфі»

Селфі (англ. selfie) - сленгове слово англосаксонського походження. Означає різновид автопортрета, що полягає в фотографуванні самого себе на фотокамеру на смартфоні. У зв'язку з розвитком інтернету та соціальних мереж і простоти застосування, набув масового поширення

серед всіх верств населення і тому ми не можемо не згадати кількома словами цей дуже поширений нині вид фотографування.

Фотографічні автопортрети існували в менш розповсюдженій формі приблизно з моменту появи самої фотокамери. Метод, як правило, був заснований на фотографуванні власного відображення в дзеркалі, нерухомість камери забезпечувалася штативом, дивлячись у видошукач фотограф кадрував майбутній знімок. Сьогодні це робити набагато простіше і в інтернеті можна зустріти просто безліч фотографій на цю тему (фото 41, 42).

Розділ 4. Обробка фотографій

Всіх фотографів можна розділити на дві великі групи. Одні вважають, що фотографія - це якесь таїнство, і не можна порушувати його наступною обробкою знімка, тим більш - цифровою. Спроби поліпшення зображення нібито вбивають дух фотографії. Інші ж упевнені, що навіть ідеально знятий кадр завжди можна зробити ще набагато краще, а помилки, допущені при зйомці, обов'язково вимагають виправлення.

Обидві точки зору мають право на існування, але ми дотримуємося другої з них, вважаючи, що обробляти фотографії заважають не якісь містичні причини, а лінь і технічна неграмотність. І якщо перемогти лінь може тільки сам фотограф, техніці поліпшення зображень цілком можна навчити будь-якого бажуючого.

4.1. Первинна обробка та корекція

Навіть якщо при зйомці була виставлена правильна експозиція, немає ніякої гарантії, що динамічний діапазон використаний повністю. Крім того, невеликий завал у тінях і погано проробленні деталі на світлі - звичайні явища. Також можливо, що на фотографії порушена передача кольору. Всі ці проблеми звичайно можна усунути при обробці, використовуючи зовсім нескладні прийоми.

Основні інструменти первинної корекції - це настроювання RAW - конвертера, рівні яскравості й тональні криві, а в деяких випадках - фільтри яскравості, контрастності й насиченості кольору. Іноді корисна вибіркова корекція кольору, що

дозволяє змінити конкретний відтінок, не зачіпаючи всі інші (фото 43).

З кольорового зображення можна зробити монохромне, причому як у нейтральних тонах (чорно - біле), так і тоноване в будь-який відтінок. При перетворенні можна управляти яскравістю різних відтінків вихідного знімка, що дає широкий простір для фантазії. Фотографи, що звикли працювати з кольоровими світлофільтрами, знайдуть у редакторі їхні цифрові аналоги. За допомогою масок можна також симулювати градієнтні фільтри.

Можливості настільного або портативного комп'ютера набагато перевищують можливості камери, тому ми й не рекомендуємо використовувати вбудовані фільтри. виправляти вже зіпсоване зображення набагато складніше, ніж допрацьовувати оригінал.

4.2. Ретуш та редагування

Пил, подряпини й інші локальні дефекти зображення, безумовно, не можна віднести до достоїнств фотографії, адже її зміст полягає в передачі зображення сцени, а не у виявленні особливостей і недоліків пристрою, за допомогою якого це зображення отримане. Аналогічно, дефекти зображених об'єктів також звичайно не прикрашають фотографію, якщо говорити про її художній різновид, а не документальної.

На щастя, сучасні графічні редактори надають у розпорядження фотографа цілий арсенал інструментів, основне призначення яких - виправлення подібних недоліків (фото 44).

Основне правило ретуші - вона повинна бути непомітною. Все повинно виглядати природно. Особливо акуратно варто ретушувати портрети: якщо перестаратися, моделі стануть неживими, пластиліновими. Безумовно, в окремих випадках такий ефект може бути цікавий, але все-таки в більшості фотографій краще обійтися без нього.

4.3. Ефекти

Головне правило при застосуванні будь-яких ефектів - знати міру. Ми підозрюємо, що люта ненависть до цифрової фотографії, що збурює майстрів аналогової фотографії, викликана не тільки доступністю апаратури й бездарністю переважної більшості знімків, але й нескладністю в їхній обробці. Результат уже більше походить на абстрактний живопис, а його завзято продовжують називати фотографією.

Єдиний нелінійний цифровий фільтр, що, на наш погляд, є обов'язковим при обробці практично будь-якої фотографії, - це нерізка маска (unsharp mask). Вона дозволяє повернути фотографії чіткість, що може бути втрачена при друці або при зменшенні для передачі по мережі.

Всі інші цифрові ефекти не є обов'язковими, і використовувати їх потрібно дуже обережно, щоб не прославитись фотографом, що маскує свою бездарність і помилки зйомки карколомними спецефектами.

Розділ 5. Часті помилки при зйомці

У цьому розділі ми постаралися зібрати як можна більше повну колекцію описів невдалих кадрів. Ми вважаємо, що вчитися на чужих помилках лише деяким менш ефективно, чим на своїх власних. Уважно вивчивши цей матеріал, ви відразу зможете уникнути багатьох проблем, або, принаймні, звести їх до мінімуму.

5.1. Вибір сюжету

Самі популярні сюжети в фотографів - початківців: «Тут був я», «Я був тут», «Я – спортсмен», «Я і кінь, кінь ліворуч», і особливо «Побачили вогники - руки затряслися». Можна становити рейтинг. Зайве казати, що такі знімки нікуди не годяться, а захват викликають тільки в людей недалеких або тих, які бажають догодити авторові.

Якщо в основу фотографії покладена банальна ідея, знімок уже нічим не врятувати. Художня фотографія відрізняється від протокольної насамперед тим, що вона показує почуття й думки фотографа й відбиває його відношення до зображуваного. У деяких випадках на передній план виходять емоції зображених людей (фото 45). Для одержання цікавих знімків шукайте навколо все незвичайне, або, принаймні, намагайтеся показати звичні речі з нетрадиційної сторони. Пам'ятайте, що чим більше фотографія відрізняється від мільйонів собі подібних, тим краще.

5.2. Композиція

Це хвороблива тема. На жаль, переважна більшість фотографів (особливо початківців) взагалі не мають ніякої уяви про правильне компонування.

Найчастіше головний об'єкт розміщується в центрі кадру, а все інше - як вийде. Результат, незалежно від всіх інших складові фотографії, жахливий.

Друга по бруталності помилка - завалений обрій і "падаючі" вертикалі. Ви можете не усвідомлювати важливості правильної геометрії, якщо ніколи не замислювалися, чим гарна фотографія відрізняється від поганої, зробленої в тім же місці й у той же час.

Помітно псують враження від перегляду відсутні фрагменти об'єктів. Наприклад, якщо кадр побудований навколо людини, зображеного в повний ріст, але при цьому в нього «відрізані» ступні або кисті рук, це дуже погано.

Оцінюйте співвідношення площ, займаних на фотографії фундаментальними об'єктами - землею, водою, небом. Намагайтеся уникати явної симетрії, або, навпроти, всіма засобами підкреслюйте її.

Намагайтеся при неквапливій зйомці (коли сюжет не прагне «утекти» з кадру за лічені секунди) звертати особливу увагу на розташування об'єктів у полі зору (фото 46). Відзначайте, що у вас перебуває в центрі кадру, а що - по краях. Вирівнюйте косі лінії, приводите їх до обраних вами емоційних напрямків (але не забувайте, що лінія обр'ю, що проходить із кута в кут, - це майже завжди груба помилка, а не художній прийом). Намагайтеся зробити стіни будинків і дерева вертикальними.

Пам'ятайте, що в компонуванні навіть самого звичайного кадру відіграють роль сантиметри, навіть якщо відстань до об'єкта зйомки вимірюється десятками метрів. Якщо ж ви знімаєте близько розташовані предмети, вам необхідна навіть більше висока точність.

Будьте гранично уважні до дрібниць. Спочатку це буде відволікати й забирати багато часу, але в міру нагромадження досвіду всі потрібні дії будуть відбуватися вами автоматично.

5.3. Експозиція

Найбільше, що часто зустрічається серед помилок – «вибите» небо. Вона проявляється, коли при зйомці в повністю автоматичному режимі небо займає велику по площі частину кадру (фото 47). Будучи найбільш яскравим об'єктом, воно, проте, вносить лише незначний внесок у вимір експозиції. У багатьох випадках цієї помилки можна уникнути без шкоди для іншої частини фотографії, увівши відповідну експокорекцію.

Зворотна помилка – «завал» у тінях. Звичайно він виникає при зйомці сцен з високою контрастністю, коли неможливо скорегувати експозицію в плюс. Якщо завалені тіні належать головному об'єкту на фотографії, це стає проблемою. Часто в такій ситуації буває виправдано зміна композиції таким чином, щоб забрати з кадру яскраві предмети.

Сірий сніг не надає зачарування зимовому пейзажу. А з'являється він звичайно через те, що автомат експозиції прагне привести усереднену яскравість кадру до стандартного середньо-сірого тону. У цьому випадку необхідна позитивна корекція.

Аналогічно, нічні знімки, зроблені без корекції, часто бувають зайво світлими.

5.4. Різкість

Є два типи помилок: відсутність різкості там, де вона повинна бути, і наявність різкості там, де її бути не повинно. Проблема більшості початківців - фотографів у тім, що вони нічого не знають про другу частину цього твердження.

Як ми знаємо, нерізкість може бути обумовлена знаходженням об'єкта вдалині від площини фокусування або його швидким (у масштабі тривалості витримки) рухом щодо камери.

У деяких випадках надлишкова різкість шкідлива. Зокрема, при зйомці портрета варто намагатися розмити тло, і чим сильніше розмивання, тим краще.

Існує виключення із цього правила: портрет на тлі пейзажу (а також портрет в інтер'єрі), коли обидві складові знімка однаково важливі для фотографа. У таких випадках варто виділяти людину іншими способами, наприклад, масштабом, освітленням або компонованням кадру.

Ще одна характерна помилка - промах фокусування. Дуже часто в портретах, особливо в групових, різким виходить тло, а не особи (фото 48). Завжди перевіряйте результат відразу після зйомки, щоб потім не було болісно за зіпсовані кадри. Візьміть за правило спочатку фокусуватися, і тільки після цього компоувати і робити знімок.

5.5. Колір

Безумовно, чорно-біла фотографія вирішить всі проблеми з неправильною передачею кольору. Вертаючись ледь назад, помітимо, що чорно-біле фото легше прощає також деякі помилки з різкістю й експозицією, але пред'являє набагато більш чіткі вимоги до компонування.

Якщо ви робите кольорові знімки, обов'язково звертайте увагу на правильність балансу білого. Цифрові камери звичайно мають відповідне налаштування. Майте на увазі, що автомат не завжди добре справляється з налаштуванням передачі кольору (фото 49).

Звертайте увагу на те, як сполучаються між собою кольори предметів, що поряд у кадрі. Тут немає універсальних правил. Для створення гарного балансу кольорів вам буде потрібно талант і досвід. Якщо досвіду у вас поки бракує, спробуйте для початку штучно обмежувати колірну гаму.

Висновок

Як ви розумієте, в одному посібнику, та ще й настільки невеликого обсягу, неможливо зібрати всі знання, необхідні для одержання гарних знімків. Однак ми намагалися допомогти вам закласти фундамент, на якому ви зможете побудувати свій унікальний палац фотографічного мистецтва. Мистецтво фотографії цінне насамперед своєю неповторністю, і чим більше ви будете експериментувати, ідучи від тепер уже відомих вам правил, тим більш незвичайні й цікавіші будуть ваші знімки.

Але не поспішаєте ламати стереотипи прямо зараз! Спочатку навчіться робити гарні класичні кадри. Повірте, через цю стадію проходять всі фотографи, навіть самі талановиті (і талановиті - особливо). Класика дозволяє не тільки повною мірою зрозуміти закони, по яких будується зображення у фотографії, але й сприйняти їх і згодом застосовувати не замислюючись.

Знімайте більше! Беріть із собою фотоапарат скрізь, де зможете. Шукайте цікаві сюжети. Обдумуйте їх композиційно, експериментуйте з камерою, - і натискайте на спуск. А повернувшись додому, переглядайте весь знятий матеріал, відбирайте найбільш вдалі кадри й обробляйте їх. Однією зі складових процесу росту є необхідність у критиці. Але намагайтеся не викладати ваші роботи, у яких ви сумніваєтеся або не впевнені, на загальний суд незнайомим людям. Це стосується будь-яких соціальних мереж, форумів або інших видів співтовариств фотографів таких же, початківців, як ви. Слушні поради вам там навряд чи дадуть, а от критику, у тому числі не по суті, ви

одержите в надлишку, та так, що не матимете бажання ще раз брати камеру до рук кілька тижнів. Припустимо контингентом може бути лише ваш "кумир" у фотографії, ваші колеги по навчанню або викладачі - коли ви спілкуєтеся в одному колі й в одному середовищі. Пам'ятайте: як відомо, не помиляється той, хто нічого не робить і тому, не бентежтеся з власних помилок та рухайтесь вперед по тернистій дорозі творчих пошуків. Не турбуйтеся, якщо у вас буде мало гарних фотографій. Будьте самокритичні. Тільки строгий відбір допоможе вам стати краще. І нікому не показуйте невдалі знімки. Нехай усі думають, що з-під вашого вказівного пальця виходять тільки шедеври. Успіхів!

Список використаної літератури та інтернет-ресурсів

1. www.foto.ua
2. www.photographers.ua
3. www.photoschool.kiev.ua
4. www.phasesmag.com
5. www.500px.com
6. www.fototips.ru
7. www.prophotos.ru/lessons
8. www.coursera.org
9. www.photo-monster.ru
10. www.digitalcameraworld.com
11. www.photomanual.ru
12. www.helpx.adobe.com/ru
13. www.photobucket.com
14. Беленький А. Цифровая фотография. Школа мастерства / А. Беленький. – СПб.: Питер, 2011. – 136 с. – Электронное издание.
15. Георгий Тудоси. Краткий курс фотографии для начинающих. Издание первое. Июнь 2009 года
16. Пономарев А. Фотофишки цифровой и пленочной фотографии / А. Пономарев. – СПб.: БХВ-Петербург, 2010 г. – 416 с. – Электронное издание.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Беленький А. Цифровая фотография. Школа мастерства / А. Беленький. – СПб.: Питер, 2011. – 136 с. – Электронное издание.
2. Гурский Ю. Цифровая фотография. Трюки и эффекты / Ю. Гурский. – СПб.: Питер, 2010. – 448 с. – Электронное издание.
3. Данилов П.П. Приемы фотосъемки цифровой камерой: [профессионально, просто и понятно – о современной фотографии] / П. Данилов. – СПб.: БХВ-Петербург, 2009. – 319 с.
4. Ефремов А. ФОТОМАСТЕР. Взгляд через объектив. Видео мастер-класс / А. Ефремов. – СПб.: Питер, 2011 г. – 128 с. – Электронное издание.
5. Молочков В.П. Photoshop CS4 Extended для фотографов и дизайнеров на примерах / В.П. Молочков. – СПб.: БХВ-Петербург, 2009. – 446 с.
6. Пономарев А. Фотофишки цифровой и пленочной фотографии / А. Пономарев. – СПб.: БХВ-Петербург, 2010 г. – 416 с. – Электронное издание.
7. Скрылина С.Н. Секреты создания монтажа и коллажа в Photoshop CS5 на примерах / С.Н. Скрылина. – СПб.: БХВ-Петербург, 2011. – 282 с.

Додаткова література

1. Агафонов А.В. Фотобукварь / А.В. Агафонов, С.Г. Пожарская. – М., 1993.
2. Арнхейм Р. Очерки по психологии искусства / Р. Арнхейм. – М., 1994.
3. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм. – М., 1974.
4. Барт Р. Camera lucida / Барт Р. – М., 1997.
5. Бабкин Е.В. Фото и видео: Справочник / Е.В. Бабкин [и др.]. – М., 1995.
6. Базен А. Что такое кино? / А. Базен. – М., 1972.
7. Беленький А. Фотография – школа мастерства / А. Беленький. – СПб., 2006.
8. В мастерской фотожурналиста: сб. / под ред. О.А. Бакулина, Л.В. Семовой. – М., 2011.
9. Ванслов В.В. Изобразительное искусство и проблемы эстетики / В.В. Ванслов. – М., 1975.
10. Волков-Ланнит Л.Ф. Александр Родченко рисует, фотографирует, спорит / Л.Ф. Волков-Ланнит. – М., 1968.
11. Волков-Ланнит Л.Ф. История пишется объективом / Л.Ф. ВолковЛаннит. – М., 1971.
12. Грегори Р. Глаз и мозг: психология зрительного восприятия / Р. Грегори. – М., 1970.

13. Гринберг А. Цифровые изображения: практ. руководство / А. Гринберг, С. Гринберг. – Минск, 1997.
14. Донде А. Сто лет фотографии / А. Донде. – М., Госкиноиздат, 1939.
15. Дмитриева Р.А. Изображение и слово / Р.А.Дмитриева. – М., 1962.
16. Дробашенко С. Феномен достоверности / С. Дробашенко. – М., 1972.
17. Дыко Л. Беседы о фотомастерстве / Л. Дыко. – М., 1977.
18. Дыко Л. Основы композиции в фотографии / Л. Дыко. – М., 1988.
19. Каган М.С. Морфология искусств / М.С. Каган. – М., 1972.
20. Келби С. Система «великолепная семерка» Скотта Келби для Adobe Photoshop CS3 Scott Kelby's 7-Point System for Adobe Photoshop CS3 / С. Келби. – М., 2011.
21. Кинг Дж. Цифровая фотография для чайников / Дж. Кинг. – М., 2003.
22. Кораблев Д. Фотосъемка: Универсальный самоучитель / Д. Кораблев. – СПб., 2003.
23. Кракауэр З. Природа фильма: реабилитация физической реальности / З. Кракауэр. – М., 1974.
24. Кулешов Л. Основы кинорежиссуры / Л. Кулешов. – М., 1995.

25. Лапин А. Фотография как / А. Лапин. – М., 2003.
26. Милчев В.М. Цифровые фотоаппараты / В.М. Милчев. – СПб., 2003.
27. Морозов С.А. Творческая фотография / С.А. Морозов. – М., 1985.
28. Никитин В.А. Рассказы о фотографах и фотографиях / В.А. Никитин.
– Л., 1991.
29. Образцов С.В. Эстафета искусств / С.В. Образцов. – М., 1978.
30. Оливер В. Цифровая фотография. Практическое руководство для фотографов продвинутого уровня / В. Оливер. – М., 2005.
31. Пешков А.Ф. Современные фотоаппараты / А.Ф. Пешков. – СПб., 2004.
32. Пожарская С.Г. Фотомастер / С.Г. Пожарская. – М., 2001.
33. Пономаренко С.И. Adobe Photoshop 6.0. в подлиннике / С.И. Пономаренко. – СПб, 2001.
34. Пономаренко С.И. Основы цифровой графики / С.И. Пономаренко. – СПб., 2002.
35. Савчук В. Философия фотографии / В. Савчук. – СПб., 2005.

36. Соколов И. Фотодело / И. Соколов. – Ростов н/Д, 2000.
37. Стахов М.Т. Техника фотожурналистики / М.Т. Стахов. – М., 1983.
38. Урсул А.Д. Отражение и информация / А.Д. Урсул. – М., 1973.
39. Фотография: Энциклопедический справочник / ред. кол. П.И. Бояров [и др.]. – Минск, 1992.
40. Шаповал Ю.Г. Изобразительная журналистика / Ю.Г. Шаповал. – Львов, 1988.
41. Шкловский В. За 60 лет. Работы о кино / В. Шкловский. – М., 1985.
42. Шкловский В. Тетива. О несходстве сходного / В. Шкловский. – М., 1970.
43. Шлихт Г.Ю. Цифровая обработка цветных изображений. – Г.Ю. Шлихт. – М., 1997.

Додатки

Фото1. *Незаперечний успіх забезпечить нестандартний підхід до сюжетної лінії.*

Фото 2. *Тональна перспектива. Віддалені об'єкти втрачають контраст і насиченість.*

Фото 3. Лінійна перспектива. Паралельні лінії сходяться в одній точці.

Фото 4. Ілюзія руху. Яхти на лівому знімку викликають відчуття руху до центру на зустріч одна одній, на правому – рух в одному напрямку вправо.

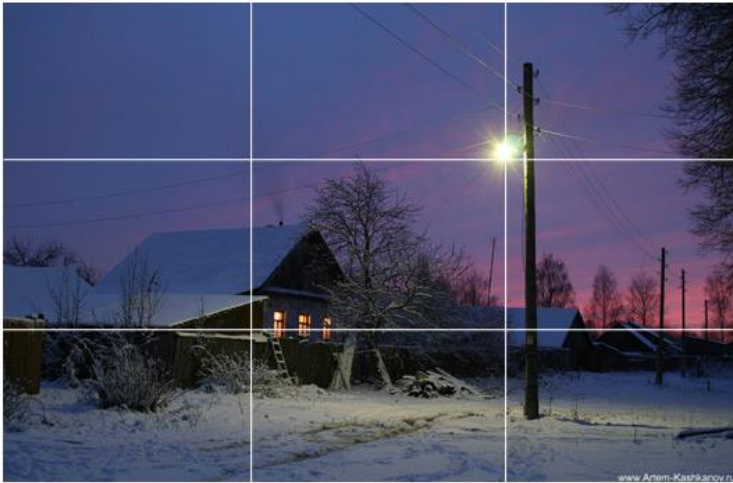

Фото 5. *Правило третин і золотий перетин. Тонкими лініями показана розбивка сторін кадру на три рівні частини, перехрестями - "точки сили", що притягають погляд. Ці правила діють при будь-якому співвідношенні сторін кадру.*

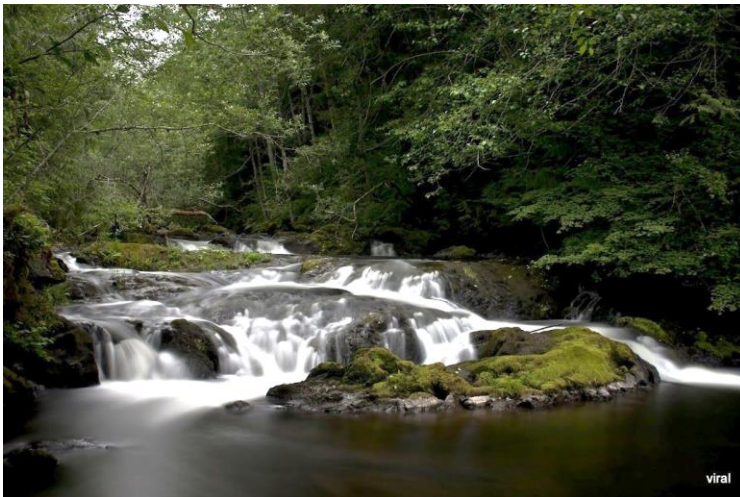

Фото 6. *Струмені води, зняті із тривалою витримкою.*

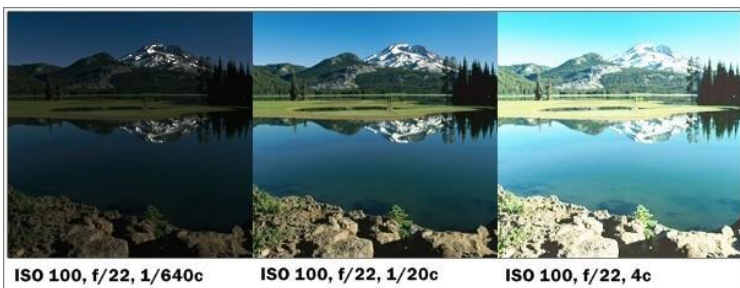

Фото 7. Експозиція. Зліва - недотримка (загублені деталі в тінях, знімок має непоказний вигляд), у центрі - норма, справа - пересвіт (біле майже все небо). Сцена має не дуже високу контрастність, тому при правильній експозиції деталізація ні в тінях, ні у світлах не губиться.

Фото 8. При наявності в кадрі більших світлих площ необхідна позитивна корекція експозиції.

Фото 9. Нічна (і інша "темна") зйомка, як правило вимагає негативної експокоррекції.

Фото 10. Для знімка використовувався об'єктив, що має софт-ефект, який надає зображенню особливої виразності.

Фото 11. Головний об'єкт на фотографії може бути виділений різкістю; у цьому випадку тло повинно бути розмите.

Фото 12. Велика глибина різкості зображуваного простору отримана завдяки закритій діафрагмі і фокусній відстані на безкінечність.

Фото 13. Характерна "смуґаста" нерізкість тла при зйомці із проводкою підкреслює динаміку сцени.

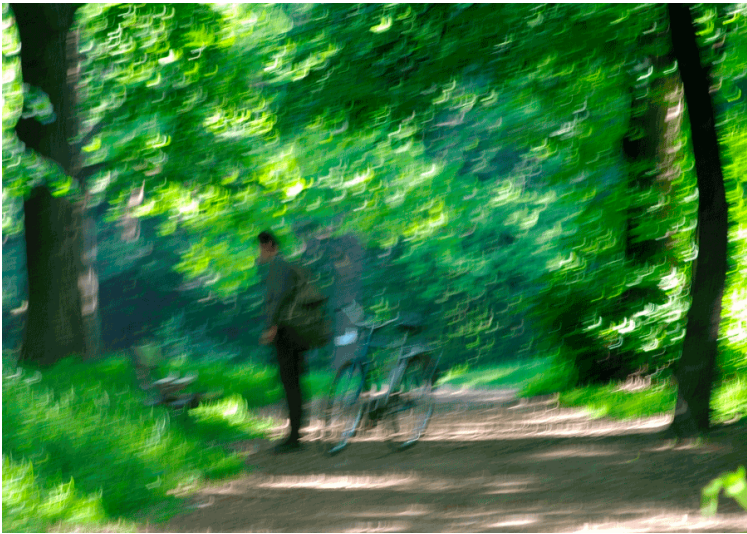

Фото 14. «Шевелёнка»(рос.) - технічний брак зображення.

Фото 15. Види штативів.

Фото 16. Вибір режиму роботи на камерах різних типів.

Фото 17. Фотографування спортивних подій передбачає максимально короткі витримки.

Фото 18. Специфічні сюжети (макро) передбачають виключно мануальне управління камерою.

Фото19. Ручне фокусування допомагає в складних ситуаціях, коли автофокус відмовляється фокусуватись на потрібних предметах.

Фото 20. Автофокус надає можливість фокусуватися на об'єктах, які рухаються досить швидко і ручний фокус в такій ситуації не допоможе.

Фото 21. В якісних фотокамерах автофокус, захопивши об'єкт, утримує його різким, поки він знаходиться в кадрі.

Фото 22. Недостатня кількість світла та несприятливі умови, у цьому випадку єдиним порятунком залишається підняття чутливості сенсора (ISO 12800).

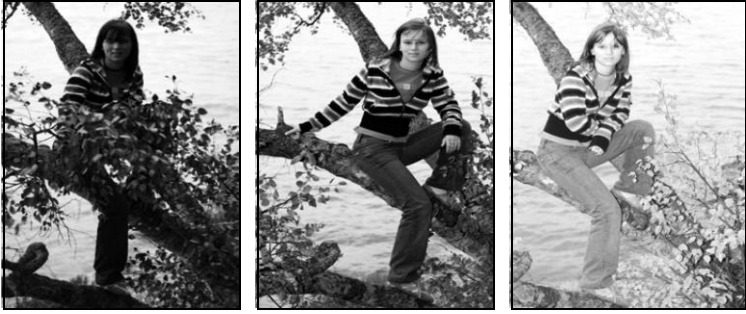

Фото 23. Використання вбудованого спалаху для підсвічування зайво глибоких тіней. Ліворуч - зйомка без спалаху, у центрі - гарний баланс освітлення, праворуч - імпульс спалаху занадто великий.

Фото 24. Довгофокусні об'єктиви дають можливість фотографувати віддалені об'єкти, навіть, якщо ті не мають особливого бажання спілкуватися з фотографом.

Фото 25. Зйомка в однаковому масштабі з різною фокусною відстанню об'єктива. Ліворуч використовувалася ширококутна, праворуч - довгофокусна оптика. Зверніть увагу на розходження в пропорціях будинку.

Фото 26. Використання функції серійної зйомки для вибору вдалого кадру з набору зроблених з невеликим інтервалом знімків.

Фото 27. Масове поширення смартфонів надає можливість мати під рукою камеру і не пропустити яскраві моменти навколишнього життя.

Фото 28. Наглядна демонстрація використання чи не використання поляризаційного фільтру на об'єктиві.

Фото 29. Ліричну атмосферу створюють розсіяне світло в контражурі та прозорі предмети.

Фото 30. Домашні улюбленці іноді можуть посприяти творчому натхненню.

Фото 31. Застосування штативу при нічній зйомці дає можливість створювати чудові образи при місячному сяйві.

Фото 32. Специфічні умови освітлення надають зображенню особливої поетики.

Фото 33. Застосовуючи сучасні технічні можливості (квадрокоптер) є можливість створювати чудові панорамні знімки з висоти пташиного польоту.

Фото 34. Цікавий ракурс надає зображенню виразної динаміки і руху.

Фото 35. Іноді фасади будинків створюють чудовий графічний чи кольоровий ритм.

Фото 37. Вельми емоційними виглядатимуть портрети досить незвичних моделей в студійних умовах.

Фото 36. Фотографування проти світла – відповідальна справа, але результат може, дійсно, порадувати.

Фото 38. Фотожурналіст – професія, яка нині дуже актуальна в фотографічному середовищі.

Фото 39. Ще одна чудова модель для портрету в звичних умовах трудових буднів.

Фото 40. Завдяючи професійному довгофокусному об'єктиву, сімейне життя пернатих доступне для споглядання як звичайним глядачам так і орнітологам.

Фото 41. При допомозі селфі-палиці можна робити цікаві композиції в подорожі чи на відпочинку.

Фото 42. Іноді в об'єktiv камери потрапляє досить дивний персонаж. Селфі в джунглях.

Фото 43. Програма для каталогізації, корекції і «проявки» цифрових фотографій – визнана однією з найкращих серед існуючих – Adobe Lightroom.

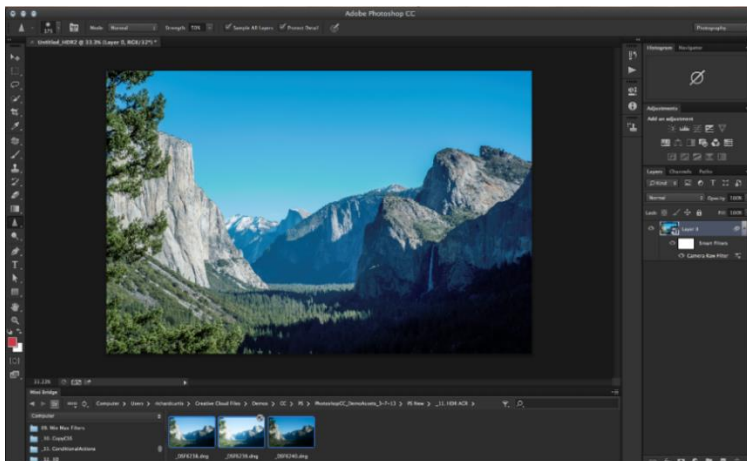

Фото 44. Один з найпопулярніших графічних редакторів – Adobe Photoshop.

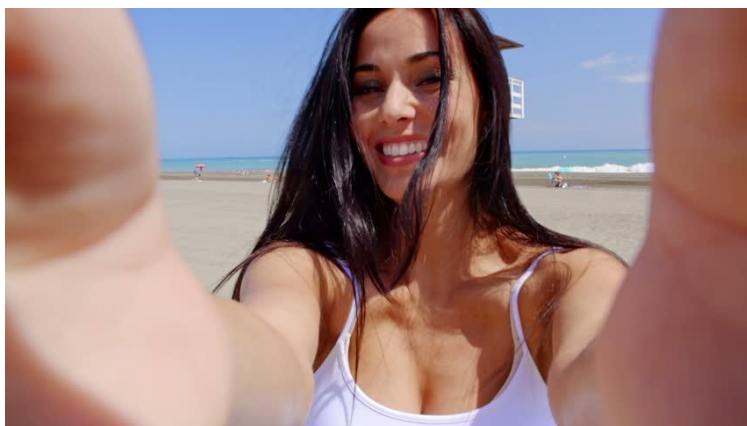

Фото 45. Неуважність при виборі композиції. Руки моделі випадково закривають майже половину кадру.

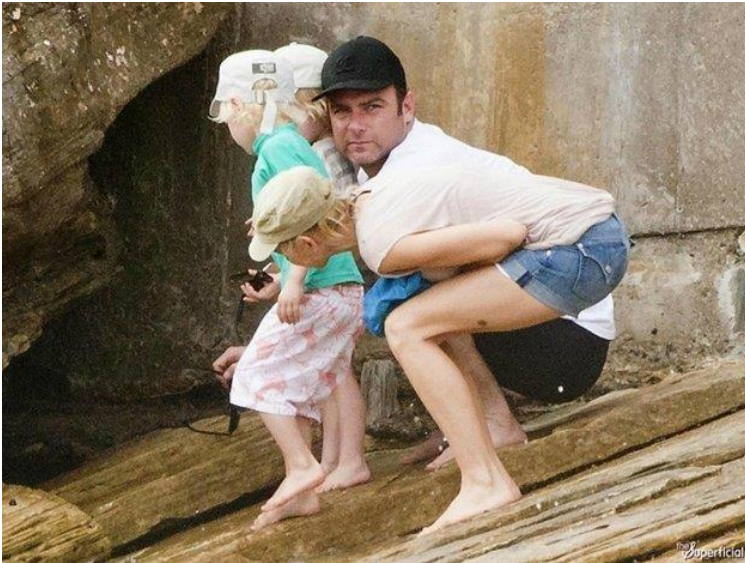

Фото 46. Приклад невдалої композиції. Силует персонажа на передньому плані частково співпадає з персонажем на другому.

Фото 47. Нецікава композиція і невірна експозиція призвели до невдалого результату фотозйомки.

Фото 48. Результат невдалого фокусування при зйомці динамічного сюжету.

Фото 49. Приклад невдалої обробки фотографії на комп'ютері. Не були враховані специфічні особливості зйомки, коли пряме сонячне світло створювало додаткові труднощі визначення експозиції і балансу білого.

Навчальне видання

ОСНОВИ ФОТОМИСТЕЦТВА

Фотоматеріали з інтернет-ресурсів

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 23.11.2017 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 6,1

Тираж 100 прим. Замовлення № 1118

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Гищика, 18/19

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavi008@gmail.com